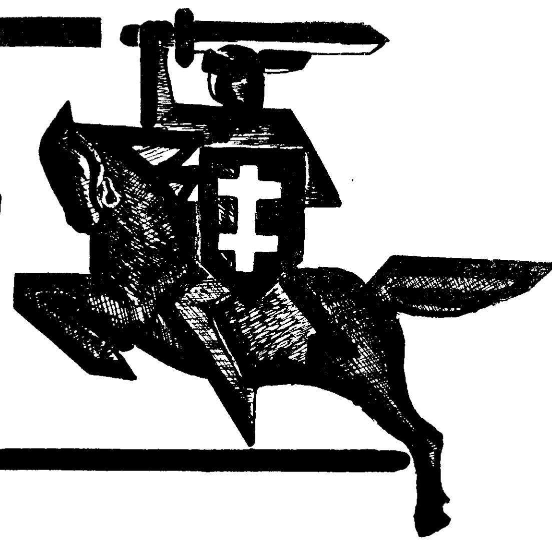
БАЦЬКАЎШЧЫНА

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „BACKAUSCYNA" („FATHERLAND") No. 67, 24 6. 1951. Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division 1 January 1951, Nr. UNDP 225. Responsible Publisher: WLADIMIR BORTNIK. Printing Office: Buchdruck. Apostolische Visitatur Munich Rosenheimerstr. 46a. Cirkulat.: 3.500 copies. Sponsor: IRO, Post Adress: „Backauscyna", (13b) München-Feldmoching, DP. Lager, Block 140, Zim. 6 Die Administration der Weissruthenischen Zeitung „Backauscyna" (13b) München-Feldmoching, DP. Lager, Block 140, Zim. 6

Цана 30 н. фэн., для заграніцы — 50 н. фэн.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 67 — 24 чэрвеня 1951 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 5

ЗА РАЗВАЛ МАСКОУСКАЕ ТУРМЫ НАРОДАУ

МАНІФЭСТАЦЫЯ АБН

Аднэй з найвялікшых падзеяу у замежнай вызвольнай дзейнасьці паняволеных бальшавізмам народау была бясспрэчна наладжаная прадстаунікамі гэтых народау, задзіночаных у Антыбальшавіцкім Блёку Народау (АБН), масавая публічная маніфэстацыя у Мюнхэне 3. 6. 1951 г. Яна задакумэнтавала яшчэ раз супольнасьць і непахіснасьць нашага змаганьня нятолькі супраць бальшавізму, але й супраць жарала ягонае сілы — расейскага імпэрыялізму.

У найбольшай мюнхэнскай залі «Гофбройгауз», удэкараванай нацыянальнымі сьцягамі 23 паняволеных бальшавізмам народау, прынялі актыуны удзел прадстаунікі 16 народау пры удзеле звыш 2.000 прысутных, спасярод якіх было шмат прадстаунікоу нямецкіх і замежных прэсавых агенцтвау і паасобных газэтау, а таксама й палітычных і грамадзкіх дзеячоу. Маніфэстацыю адкрыу палкім уступным словам прадстаунік грузінскага нацыянальна-вызвольнага руху князь М. Накашыдзэ. Пасьля яго быу зачытаны даклад прэзыдэнта Цэнтральнага Камітэту АБН былага прэм'ера Украіны сп. Ярaслава Стэцько на тэму «Захад на небясьпечнай хвальшывай дарозе».

Сп. Стэцько грунтоуна й усестаронна насьветліу тыя хвальшывыя шляхі, якімі йдзе заходні сьвет у сваім змаганьні супраць наступаючага на яго бальшавізму, як і падау і глыбака абгрунтавау тыя пастуляты, якія ён дзеля собскае перамогі павінен быу-бы палажыць у васнову сваей палітыкі. **«Няма адзінай і непадзельнай расейскай імпэрыі, а ёсьць толькі адзіныя й непадзельныя Туркестан, Грузія, Азэрбайджан, Казакія, Пауночны-Кауказ, Украіна, Беларусь, і нацыянальная Расея, але імпэрыя турмы народау павінна быць зьнішчаная. Ці мерадайныя колы Захаду хочаць ці ня хочаць: зьнішчэньне турмы народау — СССР цераз нацыянальныя антыбальшавіцкія вызвольныя рэвалюцыі ужо адбываецца і раней ці пазьней будзе закончанае»**, — заявіу прэзыдэнт. **«Калі-ж аднак ён падтрымліваць будзе паняволеньне, тады Захад будзе мець супраць сябе нашыя народы!»** — сьцьвердзіу сп. Стэцько пад бурлівыя воплескі усіх прысутных.

Пасьля дакладу прэз. Стэцько і дакладу старшыні мілітарнай камісіі АБН мадзярскага генэрала Ф. Фаркаша дэ Кісбарнака, была зачытаная рэзалюцыя, якую у нязначным скарочаньні зьмяшчаем, і Зварот да вольных народау сьвету, якія пад бурлівыя воплескі двухтысячнае таупы былі прынятыя аднагалосна.

«Захавайце дружбу паняволеных народау! Не рабеце сабе ворагау з нашых народау цераз падтрымліваньне хоць якой-небудзь новай формы расейскага насільнага панаваньня або якога-небудзь вар'янту камунізму й бальшавіцкага імпэрыялізму!

Народы Захаду! У вольным сьвеце рад народау прыйшоу у нашыя дні да гаспадарстваускай самастойнасьці. Хіба-ж вам няведама, што гэтае жаданьне непаустрымана разьвіваецца таксама і у сфэры савецка-расейскага уплыву, бо яно ёсьць абумоуленае сілаю ідэі нацыянальнай незалежнасьці. Гэта якраз тыя сілы, пры помачы якіх вы самі маглі-б перамагчы. Толькі другі фронт нацыянальна-вызвольных рухау і паустанскіх арміяу за зялезнаю заслонаю маюць магчымасьць адхіліць упадак сьвету пад камуністычным таталітарызмам і расейскім імпэрыялізмам. Падтрымайце-ж гэты другі фронт, безь якога вашая перамога ёсьць немагчымай!» — гаварылася у Звароце да вольных народау сьвету.

Пасьля гэтага адбыліся выступленьні прадстаунікоу паасобных народау. Другім па чарзе гаварыу прадстаунік беларусау Др. Ст. Станкевіч, які у гарачай прамове коратка накрэсьліу шлях бесьперапыннага змаганьня волялюбнага беларускага народу супраць расейскага, а цяпер бальшавіцкага імпэрыялізму, запэуніушы, што як-бы гэтае змаганьне было не цяжкае, як многа дарагіх ахвярау яно не забірала, яно ня спыніцца й беларускі народ пад ягоным цяжарам не заломіцца, бо ідэя нацыянальнага вызваленьня у ім мацней за усё.

(Заканчэньне на бал. 4)

Рэзалюцыя Маніфэстацыі АБН

I.

Увесь культурны сьвет яшчэ ніколі у гісторыі не стаяу перад загрозаю зьнішчэньня у такіх катастрафальных разьмерах, як сяньня. І у той-жа час палітыка Захаду яшчэ ніколі не давала зьнішчальным сілам так лёгкадушна й так многа палітычных, гаспадарскіх і стратэгічных козырау супраць сябе, як сяньня. Мы стаім на парозе новай сусьветнай вайны, якая вырашыць будучыню цэлага сьвету. Нашыя паняволеныя народы й іх нацыянальна-вызвольныя супрацьбальшавіцкія рэвалюцыі творaць тую трэйцюю сілу, якая будзе мець вырашальнае значэньне для вынікау гістарычнага змаганьня.

Бяручы гэта пад увагу, мы прадстаунікі нацыянальных сілау супраціву й вызваленьня паняволеных Масквою народау, пайменна: альбанцау, армянау, азэрбайджанцау, баугарау, беларусау, эстонцау, грузінау, Ідэль-уральцау, казакау, харватау, латышоу, летувісау,

ПРЭЗЫДЫЮМ МАНІФЭСТАЦЫІ АБН

Сядзяць зь лева на права: І. А. Нарэйка (Летува), інж. В. Гласкоу (Казакія), генэрал І. Гэоргэ (Румынія), генэрал Ф. Фаркаш дэ Кізбарнак (Мадзяршчына), князь М. Накашыдзэ (Грузія) Прэзыдэнт ЦК АБН Я. Стэцько (Украіна), Др. Ст. Станкевіч (Беларусь) і мгр. Ю. Брэчс (Латвія).

пауночнакаукасцау, румынау, сэрбау, сібіракау, славакау, славенцау, чэхау, туркестанцау, украінцау, мадзярау сьцьвярджаем наступнае:

1) Агрэсыуны й дэструкцыйны бальшавізм прадстауляе сабою толькі новую, вышэйшую форму расейскага імпэрыялізму, што вырас на працягу стагодзьдзяу на заваяваньні чужых краінау і паняволеньні чужых народау у Эуропе й Азыі.

2) Бальшавізм, што імкнецца да заваяваньня сьвету, разьвіуся пераважна, калі ня выключна на расейскім этнаграфічным прасторы. Сам расейскі народ быу ягонай рухаючай сілай, што цераз абман і насільства разьбіла супраціу усіх нерасейскіх народау царскай імпэрыі, каб падпарадкаваць іх пад уладу чырвонае Масквы. Таму ёсьць зусім пасьлядоуным, калі сяньня усе паняволеныя нерасейскія народы ставяць супраціу Маскве і вядуць супраць яе поунае ахвярау змаганьне за сваё вызваленьне, у той час, як на этнаграфічнай тэрыторыі Расеі гэтага змаганьня не зауважаецца.

3) Каб зламаць супраціу паняволеных народау і падпарадкаваць іх сваім злачынным мэтам — заваяваньня сьвету, бальшавіцкая Масква ужывае барбарскіх, няведамых яшчэ у гісторыі мэтадау маральнага абяззброеньня й фізычнага вынішчэньня цэлых народау: масавыя расстрэлы, замучываньне на сьмерць, выгалоджваньне, сьмяротныя канцэнтрацыйныя лягеры, прымусовая дэпартацыя, масавае перасяленьне. Падобныя захады гатуюць бальшавіцкія вяльможы у Маскве й для усяго яшчэ вольнага сьвету.

4) Як і царска-расейскі рэжым, бальшавізм стараецца русыфікаваць паняволеныя ім народы й стварыць гэгэмонію расейскае нацыі, як пануючай. Людзкі й гаспадарскі патэнцыял бальшавізм грабіць і выкарыстоувае на тое, каб прывесьці маскоускую імпэрыю СССР да сусьветнага панаваньня. Галоуным заданьнем Крамля ёсьць у гэтым разьвіваньне расейскага мэсыянізму, спрыяньне яму, каб расейцы пачувалі сябе «народам валадароу», і распальваньне расейскага шавінізму.

5) Расейскія палітычныя колы за мяжой, навет антыкамуністычныя, ня у сілах адвярнуцца ад традыцыйнага расейскага імпэрыялізму. Яны запярэчваюць права народау, прыгнечваных раней царскаю, пазьней бальшавіцкаю Расеяю, на іхную дзяржауную незалежнасьць. Яны супраціуляюцца зруйнаваньню расейскай турмы народау і аднауленьню нацыянальнай і гаспадарстваускай сувэрэннасьці прыгнечаных народау. Нядауна Керэнскі заявіу аб гэтым ня двузначна: «Лепей найгоршы дыктатар, чымсьці рваць на кускі жывое цела Расеі».

6) Нашыя народы цьвёрда змагаліся супраць расейскага рабства ад дзесяцігодзьдзяу і стагодзьдзяу аж да сяньня. У 1917—18 г.г. дасягнулі нашыя народы стварэньня самастойных нацыянальных гаспадарствау і імкнуліся жыць у спакоі з усімі суседзямі уключна з расейскім народам. Аднак расейскі імпэрыялізм, гэтым разам у форме бальшавізму, яшчэ больш безаглядна зьнішчыу здабытую у змаганьні незалежнасьць нашых народау.

7) Паход расейска-бальшавіцкага імпэрыялізму дзеля зьнішчэньня нашых народау сьвет спасьцярагау бязьдзейна. Ен цярпеу і дазваляу выкарыстоуваньне стратэгічнага й гаспадарскага патэнцыялу нашых народау для пашырэньня бальшавіцкай агрэсыі. Гэтак, Маскве была дадзеная магчымасьць пасьля другой сусьветнай вайны пашырыць сваё панаваньне да самага сэрца Эуропы і піхнуць у млын расейскай русыфікацыі рад пауночна-сярэдня і паудзённа эурапэйскіх гаспадарствау і народау. Адначасна Масква мела магчымасьць дасягнуць калясальнага пашырэньня свайго панаваньня у Азыі і стварыць для сябе важны пляцдарм для заyладаньня цэлым сьветам.

8) Наусуперак найбольш жорсткаму расейска-бальшавіцкаму панаваньню нашыя паняволеныя народы ня страцілі веры у свабоду і не заламаліся у змаганьні. Гэтае змаганьне увесь час вядзецца ня толькі супраць бальшавізму, але й адначчасна супраць расейскага імпэрыялізму усёроуна якога роду, ці то манархічнага, «салідарыстычнага», сацыялістычнага, ці «дэмакратычнага».

9) Ня гледзячы на нашае няпрымірымае змаганьне супраць расейскага імпэрыялізму усякага роду, мы вызнаём сувэрэннасьць расейскага народу на ягонай этнаграфічнай тэрыторыі, на падставе пашанаваньня і узаемнага вызнаньня нашых собскіх нацыянальных сувэрэннасьцяу, нашых собскіх жыцьцёвых інтарэсау і нашага собскага права на гаспадарстваускую незалежнасьць. На гэтых перадумовах мы працягваем руку расейскаму народу на супольнае змаганьне супраць бальшавізму.

II.

У гэтую вырашальную хвіліну для разьвязаньня праблемы долі цэлага сьвету мы ставім Захаду наступныя дамаганьні:

1) У змаганьні супраць маскоускай сусьветнай агрэсыі заходнія гаспадарствы не павінны пакладацца толькі на матарыяльную перавагу зброі, але перадусім на маральна пераважаючую ідэалёгію. Як ужо паказалі прыклады Напалеона й Гітлера, Расеі нельга перамагчы без захопліваючай пераважаючай ідэі. Каб нанесьці бальшавізму зьнішчальны удар, Захад мусіць ужо цяпер застасаваць супраць маскоуска-бальшавіцкага імпэрыялізму лёзунг запрауднага самавызначэньня народау, зьдзейсьніванага цераз нацыянальна-гаспадарстваускую сувэрэннасьць, і гэта будзе найсільнейшай ідэалягічнай зброяй.

2) Нязьменнае права паняволеных народау на нацыянальную незалежнасьць і гаспадарстваускую самастойнасьць мусіць заходні сьвет ужо сяньня бязумоуна вызнаць і забясьпечыць. Прымусовыя гаспадарстваускія творы й фэдэрацыі супраць волі нашых народау зьяуляюцца няпрыемлівыя.

3) Заходні сьвет павінен ужо сяньня стаць да супрацоуніцтва з антыбальшавіцкімі нацыянальнымі рэвалюцыямі паняволеных народау дзеля ліквідацыі расейскае імпэрыі, як вогнішча сусьветнага пажару.

4) Вызнаць аднауленьне вольных і самастойных гаспадарствау на цэлым прасторы, дзе пануе цяпер расейска-савецкая улада, як адзіна правільны шлях дзеля выключэньня пэрманэнтнай расейскай сусьветнай агрэсыі і ваеннай небясьпекі, як і стварэньне такога сусьветнага парадку, які гарантавау-бы запраудны мір.

5) Нашыя паняволеныя народы дамагаюцца раунапраунасьці з усімі народамі вольнага сьвету згодна з прынцыпамі Атлянтычнай Хартыі і асновамі Задзіночаных Нацыяу. Мы дамагаемся допушчэньня прадстаунікоу нашых народау да усіх інстытуцыяу Задзіночаных Нацыяу, асабліва такіх прадстаунікоу, якія рэпрэзэнтуюць нацыянальна-рэвалюцыйнае змаганьне супраць расейска-бальшавіцкага імпэрыялізму і ня страцілі сваіх легітымацыяу цераз якое-небудзь супрацоуніцтва з бальшавізмам.

6) Мы дамагаемся ад заходняга сьвету, каб раз назаусёды былі спыненыя усякія спробы захаваньня расейскай турмы народау пасьля зьнішчэньня бальшавізму усёроуна якога колеру й формы — падобна да спробау супрацоуніцтва зь ведамым г. зв. «Усерасейскім вызвольным цэнтрам». Такога роду расейскія нэаімпэрыялістычныя арганізацыі толькі шкодзяць вызвольнаму змаганьню, а супрацоуніцтва зь імі заходняга сьвету толькі яго кампрамітуе у вачох паняволеных народау, як абароньніка новае тыраніі.

7) Як найважнейшай перадумовы посьпеху псыхалягічнай вайны супраць бальшавізму мы дамагаемся, каб да кажнай ініцыятывы Захаду прыцягваліся пакліканыя прадстаунікі вызвольных арганізацыяу і падпольных рухау паняволеных народау. Асабліва праграмы заходніх радыяперадачау (Голасу Амэрыкі, ББС, Радыя Вольнае Эуропы) павінны быць укладаныя так, каб ня

(Заканчэньне на бал. 4)

Перадумовы Перамогі

Ведамы ангельскі палітык гэнэрал Фалер выдау нядауна цікавую брашуру «Як перамагчы Расею», у якой, ня у прыклад бальшыні заходніх палітыкау і дзяржауных мужоу, што знаходзяцца яшчэ у палоне традыцыйнае на Захадзе палітыкі паусродкау і кампрамісау у дачыненьні да Савецкай Расеі, ставіць справу абароны перад ейнай агрэсыяй на такой плашчыні, на якой яна наагул стаяць павінна. Выходзячы з правільнага гледзішча, што Масква была й ёсьць заусёды імпэрыялістычнай, даючай перавагу стратэгіі псыхалягічнай у сваім імкненьні да заyладаньня сьветам над стратэгіяй мілітарнай, Фалер дамагаецца, што й Захад у сваей абароннай акцыі павінен адказаць тым-жа самым аружжам і ад пазыцыі чыста абароннай перайсьці да пазыцыі наступальнай.

Аутар пры гэтым згаджаецца, што аднэй вонкавай мілітарнай сілай, аднэй франтавой вайной перамагчы расейска-савецкай імпэрыі нельга. Затое гэтая перамога можа быць — паводля Фалера — лёгка дасягнутая у тым выпадку, калі бальшавіцкай хвальшывай ідэі, якая раскладае Захад, будзе супрацьпастауленая магутная ідэя Захаду, што можа падняць паняволеных ужо расейскім бальшавізмам народы на сьвятое для іх змаганьне і перанесьціць шалю перамогі на карысьць заходняга сьвету. Таму Фалер радзіць дэмакратычнаму Захаду абапёрціся у сваім змаганьні супраць бальшавізму на народах, ім паняволеных, даючы адпаведную матарыяльную помач антыбальшавіцкім рэвалюцыйным рухам нерасейскіх народау па той бок зялезнае заслоны.

У сваіх далёказоркіх спасьцярогах Фалер не зьяуляецца ужо адзінокім. Сяньня забіраюць голас адзін за другім выдатныя й уплывовыя палітыкі як Амэрыкі, так і старога сьвету, дамагаючыся грунтоунае рэвізыі палітычнае лініі Захаду у дачыненьні да нацыянальнае праблемы эурапэйскага Усходу й падсавецкай Азыі, якая яшчэ дагэтуль апіраецца на хвальшывым паглядзе, што увесь Савецкі Саюз, цэлая шостая часьціна сьвету — гэта непадзельная Расея. Гэтыя людзі, што зьяуляюцца першымі піянэрамі маральнага адраджэньня Захаду, правільна уважаюць, што толькі зьнішчэньне бальшавізму й ягонага таталітарнага рэжыму яшчэ ня зьліквідуе сусьветнага канфлікту, які існуе пэрмамэнтна ці то у форме «халоднае» ці «гарачае» вайны. Яны на падставе глыбокае аналізы запраудасьці прыйшлі да пераканаьня, што разам з бальшавізмам павінна быць раз назаусёды зьнішчана наймагутнейшае жарало ягонае сілы — расейскі імпэрыялізм, бо бальшавізм ёсьць толькі навачаснай і найбольш удасканаленай формай апошняга.

Гэтак сярод некаторых адказных і уплывовых палітыкау Захаду родзіцца паволі перакананьне, што дасюлешняя палітыка у дачыненьні да праблемау Усходу ёсьць няправільная, якая прывяла да цэлага раду жахлівых няудачау. Адсюль што раз часьцей узьнікаюць галасы, што дамагаюцца поунае рэвізыі дасюлешняе палітычнае лініі, як і паяуляюцца спробы пабачыць, што запраудныя інтарэсы Захаду пакрываюцца поунасьцю зь інтарэсамі паняволеныі бальшавізмам народау.

Нажаль такія перакананьні маюць сьмеласьць сяньня высказваць яшчэ толькі найбольш прагрэсыуныя адзінкі. Афіцыяльная палітыка урадау заходніх гаспадарствау, ня выключаючы й Амэрыкі, разьвіваецца яшчэ пад знакам дзіунага парадоксу: з аднаго боку Захад вызнае ужо, што сусьветны камунізм ёсьць адзінаю прычынаю усіх няшчасьцяу і што знайсьці зь ім супольную мову абсалютна нельга, з другога аднак боку у сваіх імкненьнях да перамогі над ім зусім не зьвяртае увагі на тую пладародную расейскую глебу, зь якой ён вырас і зь якой чэрпае свае жыцьцёвыя сокі. Засьлеплены у сваім традыцыяналізьме Захад ня хоча бачыць таго наяунага факту, што усьцяж агрэсыуны й няпрымірымы бальшавізм выводзіцца зь гістарычнага працэсу разьвіцьця расейскае імпэрыі. Падтрым-

(Заканчэньне на бал. 2)

ЧУЖОГА НЯ ХОЧАМ І СВАИГО НЕ АДДАДЗЕМ

Да беларуска-летувіскіх узаемадачыненьняу

Узаемадачыненьні паміж беларусамі й бальшынёй нашых суседзяу не зьяуляюцца яшчэ унармаваныя. За унармаваныя можна фактычна уважаць узаемадачыненьні толькі з нашымі паудзёнымі суседзямі украінцамі, бо афіцыяльныя украінскія палітычныя дзейнікі згаджаюцца, што мяжа паміж Беларусяй і Украінай павінна быць праведзена згодна этнаграфічнага прынцыпу. Узаемадачыненьні з латышамі могуць уважацца унармаванымі адно толькі у тым выпадку, калі-б беларусы пагадзіліся на паудзённыя межы Латвіі з 1939 г., паводля якіх у склад латыскае рэспублікі уваходзіла невялікая частка беларускае этнаграфічнае тэрыторыі з гарадамі Дзьвінскам і Люцынам.

Затое у ніякім выпадку нельга уважаць за унармаваныя нашыя дачыненьні з расейцамі, палякамі і летувісамі. Што датычыцца расейцау, дык, як ведама, яны у сваім імпэрыялістычным шале наагул не вызнаюць прыроднага права беларускага народу на ягоную гаспадарстваускую незалежнасць, дамагаючыся уключэньня усяе Беларусі у склад «единой и неделимой» Расеі. Таксама й палякі не пазбыліся яшчэ сноу аб Польшчы «моцарствовай» і прэтэндуюць да тае часткі беларускае тэрыторыі, што уваходзіла да 1939 г. у склад польскае рэспублікі. А летувісы із сваго боку высоуваюць настырлівае дамаганьне прылучэньня да Летувы Вільні разам з паласой беларускіх этнаграфічных земляу.

Нашае становішча адносна нічым неабаснаваных пасяганьняу гэтых нашых суседзяу на беларускія землі было ужо шырака выказанае на балонах «Бацькаушчыны», што, здавалася-б, ужо няма чаго дадаць да раней сказанага. Але паколькі прэтэнсыі летувісау да беларускае Вільні й акружаючай яе тэрыторыі зьяуляюцца заусёды, а асабліва у вапошні мамэнт вельмі зактуалізаваныя гэтымі апошнімі і паколькі нацыянальныя інтарэсы абодвых народау вымагаюць узаемнае згоды й супрацоуніцтва, моцна зьвіхнутага гэтымі прэтэнсыямі, уважаем за патрэбнае яшчэ раз вярнуцца да гэтага пытаньня.

Летувісы ад пачатку свайго палітычнага адраджэньня аж да апошняга часу прэтэндуюць да прылучэньня да Летувы ладнае часткі беларускіх земляу уключна зь Вільняй. Што да велічыні гэтае беларускае тэрыторыі, дык на сяньняшні дзень існуюць у летувіскіх палітыкау розныя канцэпцыі ад мінімальных да максымальных. За максымальную канцэпцыю трэба уважаць беларуска-летувіскую мяжу, устаноуленую умовай Летувы з Савецкім Саюзам 12 ліпеня 1920 г., на падставе якой вялікая часьць Заходняй Беларусі з гарадамі Горадняй, Лідай, Вільняй, Паставамі й Браславам мела-б належыць да Летувы. Мінімальнай канцэпцыяй есьць сяньняшняя дзяржауная мяжа паміж Беларускай і Летувіскай савецкімі рэспублікамі, на аснове якой Вільня й сумежныя зь ею тэрыторыі на поудзень, усход і поунач апынуліся у Летувіскай ССР. Пры гэтым паколькі у дачыненьні да першае канцэпцыі летувісы выказваюць згоду на узаемныя пэртрактацыі, патолькі пытаньне Вільні и акружаючае яе тэрыторыі (мінімальная канцэпцыя) уважаюць яны за справу, што не падлягае ніякай дыскусыі.

Нічым неабаснаваныя імкненьні летувісау загарнуць ладную частку беларускае тэрыторыі, каб чужым коштам павялічыць свае маленькае гаспадарства, былі й ёсьць прычынаю традыцыйнае ужо варожасьці летувісау да беларусау і іхнага нацыянальна-вызвольнага руху. Летувіскія палітыкі моцна зацікауленыя у тым, каб беларускі нацыянальна-вызвольны рух і будучая незалежная Беларусь былі як найслабейшымі, уважаючы, што у працiуным выпадку іхныя імкненьні ня могуць быць зьдзейсьненымі. Гэтак за часоу незалежнае Летувы беларуская нацыянальная мяншыня у ей (каля 100.000 чалавек) была зусім пазбауленая сваіх нацыянальных правоу, навет нацыянальнае імя пражываючых у Летуве беларусау не прызнавалася, якіх урадавыя статыстыкі адносілі пад рубрыку «іншых». Калі падчас бальшавіцкай і гітлераускай акупацыі Вільня была адміністрацыйна прылучаная да Летувы, дык летувісы паставіліся да беларусау настолькі варожа, што навет беларускія летувісафілы хутка апомніліся й былі змушаныя зрэвідаваць свае пагляды. На міжнародным грунце летувісы таксама не прызнавалі беларусау, а беларускую тэрыторыю абазначалі, як «паславянскую», «абруселую», «славянскую», а навет «расейскую», але не беларускую. Ня лепшыя да нас дачыненьні летувісау і сяньня. Калі іхнія дамаганьні нашае згоды на летувіскія прэтэнсыі ня далі ніякіх вынікау, пачалі яны навет яуна шкодзіць беларускаму нацыянальна-вызвольнаму руху на эміграцыі ды падтрымліваць дывэрсыйную групу Астроускага, даючы ня раз да зразуменьня, што іхныя дачыненьні зьменяцца на прыязныя, калі беларусы заспакояць іхныя дамаганьні.

Паколькі летувісы выстауляюць такія настойлівыя дамаганьні да часьці беларускае тэрыторыі, цікава тады прыгледзіцца, якія маюць яны аб'ектыуныя падставы на гэта. Аб падставах этнаграфічных, якія найбольш маглі-б быць вырашальнымі, ня можа тут быць і мовы, бо уся тэрытоыя, уключаючая у сябе й Вільню,зьяуляецца чыста беларускай. Беларуска-летувіская этнаграфічная мяжа праходзіць прыблізна 30 клм. на захад ад Вільні. Летувіскія астраукі у ваколіцах Гервятау і Міцкунау (Віленска-Троцкі павет), Дзявенішак (Ашмынскі пав.) ды Агірау (Слонімскі пав.) ня могуць быць браныя наагул пад увагу, бо гэта толькі летувіскія каплі у беларускім моры.

Таксама нельга гаварыць і аб якой-небудзь падставе праунай, якую можа нехта хацеу-бы выцягваць з таго факту, што вялікая частка Беларусі была Саветамі адступлена Летуве у 1920 г. або меншая ейная частка у 1939 г. Гэтыя падарункі Летуве, робленыя шчодрай рукой Саветау, адбываліся бяз ведама й згоды усяго беларускага народу, як і самога насельніцтва падараваных імі тэрыторыяу, а таму яны нікога абавязваць ня могуць. Ды й наагул паважна разглядаць падобнаго роду экспэрымэнтау Сталіна, які ня толькі праводзіць межы паасобных савецкіх рэспублікау, як яму аднаму толькі падабаецца, але навет ліквідуе іх адным росчыркам пяра, як гэта было з Крымскаю ці Чэчэна-Інгускаю аутономнымі рэспублікамі.

Астаюцца тады толькі падставы гістарычныя. Хаця у дадзеным выпадку гістарычныя аргумэнты зьяуляюцца найслабейшымі, бо палітыка звычайна лічыцца з сучаснымі, а не зь мінулымі фактамі, то аднак і яны прамауляюць поунасцю толькі на нашу карысьць, а не на карысьць летувісау.

Летувісы, сьведама фальшуючы гістарычныя факты, стараюцца накінуць пагляд, што Вялікае Княства Літоускае было летувіскім гаспадарствам, а беларусы, што у склад гэтага гаспадарства уваходзілі, былі народам падбітым, пасыуным, не адыгрываючым важнейшай гаспадарстваускай і палітычнай ролі. На гэтым хвальшаваньні й будуюць сяньня летувісы свае фантастычныя пляны.

Тымчасам у запраудансьці было наадварот. Вялікае Літоускае Княства было беларускім гаспадарствам, задзіночваючым усе чыста беларускія землі, у якім выключна беларусы былі народам гаспадарстваунa творчым і палітычна актыуным пры пасыунасьці летувіскага народу, у якім гаспадарстваускай мовай і мовай асьвечаных слаёу грамадзянства ня толькі на беларускіх, але у роунай меры й летувіскі ды й украінскіх землях была беларуская мова. Назоу «Літва», «ліцьвін», быу тады нацыянальным назовам Беларусі і беларусау — гэтак сумежнае з намі украінскае й расейскае насельніцтва называе нас яшчэ сяньня — а сяньняшнія летувісы называліся тады жмудзінамі й аукштотцамі. Поуны афіцыяльны назоу Вялікага Княства быу тады наступны: «Вялікае Княства Літоускае, Рускае, Жамойцкае» й інш, дзе пад «літоускае» разумелася беларускае, пад «рускае» — украінскае, а пад «жамойцкае» — летувіскае. Можна прывесьці цэлае мноства прыкладау і фактау на пацьверджаньне беларускасьці Вялікага Княства Літоускага, але разьмер газэтнага артыкулу не дазваляе на гэта. Таму зацікауленых адсылаем да артыкулу «Мы й нашыя суседзі», зьмешчанага у «Бацькаушчыне» за 1949 г. (Но. 5/49, 6/50 і 7/51).

Такое хвальшаваньне гісторыі часамі лёгка удаецца летувісам з тае прычыны, што у XIX ст. ім удалося прысабечыць наш гістарычны нацыянальны назоу «Літва», «ліцьвін» і г. п. Гэтае прысабачаньне было бясспрэчна справай палітычна разумнай і для летувісау карыснай, тым ня менш аднак абасноуваньне на ім сваіх прэтэнсыяу да чужой спадчыны й чужой тэрыторыі можа увесьці у блуд толькі ляікау, але у ніякім выпадку спэцыялістых і наагул людзей зарыентаваных.

Але калі навет дапусьціць, што усе гістарычныя аргумэнты прамауляюць на карысьць летувісау дык чаму яны тады не дамагаюцца усяе Беларусі, бо уся-ж яна уваходзіла у склад Вялікага Княства? Вось тут і вылазіць шыла з мяшка. Летувісы навет ня скрываюць, што хочуць яны мець такую толькі частку Беларусі, насельніцтва якой было-б меншае за агульную колькасьць летувісау, бо толькі у такім выпадку летувісы надзеяцца яго засыміляваць.

Дык, як бачым, летувісы ня маюць абсалютна ніякіх аб'ектыуных падставау для сваіх прэтэнсыяу ані да Вільні ані да іншых беларускіх земляу. Астаюцца толькі прычыны чыста суб'ектыуныя — хаценьне павялічэньня сваей тэрыторыі й свайго насельніцтва коштам іншага народу. Калі-б мы, прыкладам, гэтыя летувіскія хаценьні заспакоілі, дык чым горшыя тады палякі, што прэтэндуюць на граніцы з 1939 г., або расейцы, якія менш як усяе Беларусі не жадаюць. У такім выпадку нам беларусам ня толькі нічога з Беларусі не асталося-б, але навет многа не хапіла-б, каб заспакоіць апэтыты усіх нашых суседзяу. Ці-ж не гумарыстычна выглядаюць тады летувіскія маячаньні.

За адзіную й нязменную умову беларуска-летувіскае прыязьні й супрацоуніцтва уважаюць летувісы, як было ужо сказана, поуную згоду беларусау на іхныя тэрытарыяльныя дамаганьні. Але калі-б, прыкладам, беларусам на гэтай прыязьні аж так многа залежыла, што навет было выгадным заплаціць за яе вялікай часткай нашай тэрыторыі, то ніякае беларускае палітычнае ці гаспадарстваускае прадстауніцтва у умовах эміграцыі зрабіць гэтага ня мае абсалютна ніякага права й ягоная пастанова ні у чым не абавязвала-б беларускага народу. Калі ходзіць аб справы такой вялікай вагі, як адступленьне собскае тэрыторыі прэтэндуючаму на яе гаспадарству, то навет парляманты дэмакратычных гаспадарствау у нармальных умовах незалежнага жыцьця, будучыя выбранымі непасрэдна усім народам на устаноуленый законам час, ніколі не адважваюцца прыймаць падобных пастановау, не адклікнуушыся перад гэтым да волі усяго народу або прынамсі да волі насельніцтва дадзенае тэрыторыі. Тым больш тады ня маюць ніякага ані маральнага, ані юрыдычнага права адступаць сваей тэрыторыі ані на стала, ані хоць-бы навет часова палітычныя ці гаспадарстваускія органы на эміграцыі. Толькі гітлераускі стауленік Астроускі можа пайсьці на падобны гандаль беларускімі землямі, як гэта ужо ён і зрабіу у сваім артыкуле, сьмешчаным у Лёнданскім «Аб'еднаньні», дзе усю Вільню прапануе аддаць летувісам, пакідаючы для беларусау толькі два дзерауляныя прадмесьці. Але гэты гандлярскі выскак Аструоскага закляйміла усё беларускае грамадзянства, назваушы яго па імені здрадай, ня гледзячы навет на тое, што Астроускі зьяуляецца толькі самазванцам і нічога не рэпрэзэнтуе.

Не падлягае аднак найменшаму сумліву факт, што беларуска-летувіская прыязьнь і супрацоуніцтва ёсьць справай нязвычайна карыснай і пажаданай, і то як для беларусау, гэтак і для летувісау. Абодвы нашыя народы жылі супольна пяць з палавінаю стагодзьдзяу у задзіночаным беларускім гаспадарстве — Вялікім Княстве Літоускім — і дзякуючы гэтай супольнасьці й узаемнай згодзе гэтае гаспадарства было найвялікшай палітычнай і мілітарнай сілай на Усходзе Эуропы і магло пасьпяхова процiуставаіцца ціску з Усходу — Маскоушчыны і з Захаду — нямецкага крыжацкага ордэну. Тым больш патрэбная гэтая прыязьнь сяньня, калі абодвы народы, апынуушыся у цяжкой бальшавіцкай няволі, павінны мабілізаваць усе свае сілы для собскага вызваленьня. Як беларускія гэтак і летувіскія інтарэсы вымагаюць цеснага сужыцьця й шчырага супрацоуніцтва абодвых народау і у будучыні. У 1949 г. на балонах «Бацькаушчыны» мы аб супольнай нашай зь летувісамі мінуушчыні пісалі наступнымі словамі: «За гэтых пяць з палавінаю стагодзьдзяу супольнага гаспадарстваускага жыцьця гісторыя не зацеміла ніводнага, хоць-бы найменшага, факту няпрыязьні або нязгоды паміж нашымі народамі. Няма ведама, ці знойдуцца два другія народы на сьвеце, што мелі-б такую гісторыю, нічым нязузрушанага супрацоуніцтва й прыязьні. Станоука неразумна было-б абодвым народам страціць гістарычны капітал прыязьні, так хораша здабыты іхнымі продкамі» («Мы й нашыя суседзі», «Бацькаушчына», Но. 5 (49) за 1949 г.).

Таму просты розум падсказвае, што сяньняшняе беларуска-летувіскае непаразуменьне павінна быць адхілена й мусіць быць знойдзеная магчымасьць разьвязаньня спорнала між намі пытаньня. Мы бачым чатыры наступныя вар'янты палагоджаньня нашага спору:

1. Справу Вільні й іншых беларускіх тэрыторыяу, на якія пасягаюць летувісы, адлажыць да часу вызваленьня нашых краінау з пад бальшавіцкае акупацыі. Гэты вар'янт выражау-бы вялікую ужо уступку зь беларускага боку, бо пытаньні, якія у істоце сваей ёсьць бясспорнымі у нашую карысьць, мы згаджаемся паставіць у будучыні пад дыскусыю.

2. Згадзіцца абодвым бакам на этнаграфічны прынцып, найбольш правільны й рырашальны у сяньняшніх міжнародных дачыненьнях, згодна якога Вільня, як і іншыя беларускія землі, на якія прэтэндуюць летувісы, уваходзі-

(Заканчэньне на бал. 3)

Передумовы перамогі

(Заканчэньне)

ліваючы у сваіх палітычных плянах канцэпцыю адзінай і непадзельнай Расеі ды аказваючы дапамогу носьбітам гэтае канцэпцыі на эміграцыі, гэтым самым заходні сьвет выдатна спрычыняецца да узросту магутнасьці бальшавіцкага імпэрыялізму й аднасчасна паралiжуе усе антыбальшавіцкія сілы паняволеных народау за зялезнай заслонай. Гэтая хвальшывая сытуацыя ёсьць аналягічнай да іншага ня менш парадаксальнага факту, калі некаторыя заходнія гаспадарствы, перадусім Ангельшчына, яшчэ да апошняга часу дзеля чыста купецкіх меркаваньняу прадавалі чырвонаму Кітаю неабходную для ваенных мэтау сыравіну, пры помачы якой вынішчаліся кітайскімі камуністычнымі войскамі у Карэі жаунеры Задзіночаных Нацыяу, у тым ліку і ангельскія.

У эпоху глябальнае загрозы маскоуска-бальшавіцкага імпэрыялізму адзіным ратункам цывілізаванага сьвету ёсьць грунтоуная рэвізыя ягонае дасюлешняе палітыкі й собскае маральнае адраджэньне. Захад мусіць знайсьці у сабе магутную творчую ідэю, якая змагла-б адрадзіць усе заходнія народы і за ейнае ажыцьцяуленьне падняць на змаганьне увесь сьвет. Такой ідэяй ёсьць дэмакратычная ідэя свабоды для усіх народау і чалавека.

Але гэтая вялікая ідэя была тарнаваная дагэтуль толькі да некаторых народау, затое для іншых існавала яна толькі на паперы. Бо ня можа-ж быць большага парадоксу, калі вядучыя заходнія гаспадарствы, што абвесьцілі Атлянтычную Хартыю, урачыста гарантуючы у ей нічым неабмежаваныя правы усіх народау на вольнае й незалежнае жыцьцё, за пару гадоу пасьля гэтага у Ялце, Тэгеране й Патсдаме выразілі сваю згоду на бяспрыкладнае у гісторыі паняволеньне воляюбных народау больш чымсьці аднэй шостай часьці сьвету.

Але за гэтую трагічную памылку Захад ужо дорага заплаціу навет цаной крыві сваіх жаунерау у Карэі і будзе змушаны плаціць за яе яшчэ даражэй так доуга, пакуль не пакіне рабіць кампрамісау із сваім собскім сумленьнем, із урачыста задэкляроуванымі ім прынцыпамі. Дэмакратычныя ідэі вольнасьці, у імя якіх Захад бароніцца перад бальшавізмам, павінны быць ім вызнаныя за усімі бяз выключэньня народамі, нятолькі яшчэ вольнымі, але у роунай меры й паняволенымі. Канцэпцыя адзінай і непадзельнай Расеі — найжахлівейшай турмы народау усіх часоу павінна апынуцца ужо у архівах міністэрствау замежных справау заходніх гаспадарствау, як няслауны перажытак мінулага, а на ейнае месца мусіць быць высунутая дэмакратычная ідэя вольнасьці і гаспадарстваускай незалежнасьці для усіх паняволеных бальшавізмам народау, у тым ліку і народу беларускага.

Мы моцна перакананыя у тым, што Захад, навет незалежна ад сваей волі, выпадкамі далейшых падзеяу будзе змушаны цьвёрда стаць на гэтакай пазыцыі. Але чым аднак зробіць ён гэта хутчэй, тым меншымі коштамі будзе дасягнутая перамога, тым менш яна пацягне за сабой людзкіх і матарыяльных ахвярау як з боку Захаду, гэтак і з боку паняволеных бальшавізмам народау.

Язэп Каранеускі

На землях Беларусі

Людзі мусяць цешыцца із собскага няшчасьця

Паліцыйны апарат савецкага МГВ і кіраваная ім уся тэрарыстычная сыстэма працуюць так дасканала, што пад іхнымі узьдзеяньнямі нашыя суродзічы на Бацькаушчыне мусяць публічна дэманстраваць сваю радасьць із собскага няшчасьця і дзякаваць Сталіну за ягоныя праступныя «дабрадзействы».

Кажны, хто хоць трохі меу магчымасьць пабываць у савецкім раю, добра ведае, што адным із найбольшых зьдзерствау над працоунымі ёсьць г. зв. «дабравольныя», але прымусова сьцягіваныя дзяржауныя пазыкі, якімі вясной кажнага году абдароувае савецкі урад усіх «щчаслівых» грамадзян Савецкага Саюзу. Але мала таго, што кажны мусіць безадкладна заплаціць «дабравольную» пазыку, але й адначасна публічна задэманстраваць хіба-ж ня менш «дабравольную» сваю радасьць і удзячнасьць за такое шчасьце. Справаздачы з праявау такое радасьці, падаваныя органамі савецкае прапаганды, на столькі пераходзяць граніцы усякае прызваітасьці, што навет у людзей, ня бачыушых на собскія вочы савецкага раю, могуць выклікаць зусім абаснаванае пачуцьцё агіды.

Вось як «Комсомольская Правда» за 5. 5. 1951 інфармуе аб рэакцыі работнікау аднаго із цэхау менскага аутазаводу на вестку аб выпуску дзяржаунае пазыкі:

«Дзьве гадзіны дня. У цэху разьлягаецца голас Масквы. Работнікі акружаюць рэпрадуктар. З радасным хваляваньнем яны слухаюць пастанову ураду аб выпуску новай дзяржаунай пазыкі... Спусьціушы дзьве гадзіны пасьля паведамленьня аб новай пазыцы, падпіска у горадзе ужо зьбліжалася да канца...»

Маскоуская-ж «Правда» за 14. 5. 1951, інфармуючы аб ходзе падпіскі на новую пазыку на Беларусі, з казённым захапленьнем зазначае, што працоуныя Беларусі назвалі яе «займом счастья советского народа й процветания любимой родины».

Дык і ня дзіва, што працоуныя Савецкала Саюзу у нябывалым шале вялікага «шчасьця» аж так перастараліся, што тая-ж «Правда» за 17. 5. 1951 прыносіць такую «сумную» для гэтых працоуных вестку:

«Сяньня публікуецца паведамленьне Міністэрства Фінансау СССР аб тым, што дзяржауная пазыка разьвіцьця народнае гаспадаркі СССР, выпушчаная 3 травеня 1951 г. на суму 30 мільярдау рублёу, дала на 15 травеня 34 мільярды 452 мільёны 983 тысячы рублёу... У сувязі із значным перавышэньнем устаноуленай сумы пазыкі, Міністэрства Фінансау СССР дало распараджэньне спыніць з 17 травеня 1951 г. далейшую падпіску на пазыку».

ЯШЧЭ АДЗІН ЗЫЧЛІВЫ ГОЛАС

17 красавіка сёлета кангрэсмэн Кэрстэн із штату Вісканзін унёс у Палаце Рэпрэзэнтантау рэзалюцыю, якая рэкамандуе актуальную амэрыканскую палітычную й матарыяльную помач у нацыянальна-вызвольным змаганьні паняволеных бальшавізмам народау, у тым ліку й народу беларускага. Гэтая рэзалюцыя была перададзеная на разгляд Кангрэсавага Камітэту Замежных Справау. У ей, паклікаючыся на Амэрыканскую Дэклярацыю Незалежнасьці й загарантаваныя ёю вольнасьці і роунасьць усіх людзей, сьцьвярджаецца, што расейскі камунізм акупавау брутальнай вайсковай агрэсыяй вольныя дэмакратычныя рэспублікі украінскага, беларускага, армянскага, грузінскага, азэрбайджанскага й іншых народау, а потым балтыцкія й іншыя краіны.

Далей у рэзалюцыі пададзены жахлівыя факты бальшавіцкага тэрору і масавага народаубіуства. Аутар сьцьвярджае, што усе гэтыя народы вядуць бязупыннае змаганьне супраць маскоуска-бальшавіцкага акупанта і, як прыклад і сымбаль гэтага змаганьня, ставіць Украінскую Паустанскую Армію.

У сваей рэзалюцыі Кэрстэн дамагаецца:

1. **«Каб Кангрэс ЗША пацьвердзіу гістарычную прыязьнь амэрыканскага народу з паасобнымі народамі Савецкага Саюзу — мільёнамі украінцау, беларусау, грузінау, летувісау, латышоу, эстонцау і іншых нерасейскіх народау, зь якімі яго вяжуць нязьлічоныя вузлы крыві.»**

2. Каб Кангрэс ЗША «урачыста прырок супольнасьць змаганьня амэрыканскага і паняволеных саветамі народау супраць камуністычнага імпэрыялізму».

3. **Каб Кангрэс ЗША «выказау непахіснае становішча амэрыканскага народу, што нерасейскія народы у Савецкім Саюзе маюць права на самавызначэньне, уключна з правам кажнай нацыі устанауляць собскія формы ураду».**

У гэтым разьдзеле рэзалюцыі кангрэсмэн Кэрстэн прэцызуе яшчэ дзесяць асобных пунктау прапанаванага ім становішча ЗША да усіх аснауных дэмакратычных вольнасьцяу для паняволеных бальшавізмам народау уключна з правам «збройнымі сіламі абараняць законныя інтарэсы «украінскага, беларускага» і іншых народау.

4. Каб Кангрэс ЗША выказау сваю цьвёрдую веру у хуткае вызваленьне паняволеных расейскім бальшавізмам народау.

У канцы сваей рэзалюцыі Кэрстэн гаворыць даслоуна:

«У дапамогу як найхутчэйшага па магчымасьці вызваленьня гэтых народау зьвяртаюся да Прэзыдэнта Задзіночаных Штатау з наступнаю просьбаю:

1. Не уваходзіць у ніякія далейшыя перагаворы ані сувязі зь цяперашнім савецкім рэжымам, якія былі-б ськіваныя якім-небудзь шляхам на утрыманьне, стабілізацыю або далейшае пашырэньне ягонае улады над паняволенымі народамі Савецкага Саюзу.

2. Устанавіць новую й сільнейшую замежную палітыку, якая, між іншым, сьцьвярджала-б эсэнцыйнае зло камуністычнага рэжыму, сьціраванага на зьнішчэньне Задзіночаных Штатау і вольнага сьвету, і брала-б пад увагу імпэрыялістычны характар гэтага рэжыму у яго паняволеньні панад 80 мільёнау нерасейскіх народау, што засяляюць шырокія акрайныя прасторы Савецкага Саюзу ад Балтыйскага да Чорнага мора і да Пацыфіку на Далёкім Усходзе.

3. Выкарыстаць мэтады, каб нашыя прадстаунікі у Задз. Нацыях заклікалі гэтую арганізацыю дапамагчы украінцам, беларусам і іншым народам у Савецкім Саюзе, якія адмауляюцца быць гарматнім мясам у імпэрыялістычных авантурах Крамля, дасягнуць вызваленьня зь іх цяперашняга паняволеньня й дабіцца зьмены іхных цяперашніх рэпрэзэнтацыяу у Задзіночаных Нацыях на праудзівыя іхныя прадстауніцтвы, якія працавалі-б дзеля узмацненьня, а не падарваньня высілкау усіх народау сьвету для першага у гісторыі чалавецтва устанауленьня запраундай асновы пад трывалы мір і бясклопатнае пэрмамэнтнае існаваньне народау.

4. Праверыць мэтады, якімі амэрыканскі народ за пасярэдніцтвам свайго ураду й прыватнымі шляхамі мог-бы даць матарыяльную дапамогу і маральнае падтрыманьне актыуным змагаром, што цяпер змагаюцца за вызваленьне украінскага, беларускага, грузінскага, летувіскага, латыскага, эстонскага й іншых паняволеных народау у Савецкім Саюзе, як і народау у краінах, апанаваных камуністымі».

Гэтая рэзалюцыя кангрэсмэна Кэрстэна зьяуляецца пасьля ведамай заявы Стасэна наступным аутарытэтным амэрыканскім голасам у вабароне прыродных правоу беларускага й іншых народау, у вабароне ягонае вольнасьці й гаспадарстваускае незалежнасьці. Ня гледзячы на тое, што падобныя справядлівыя дамаганьні выдатных амэрыканскіх палітыкау зьяуляюцца яшчэ толькі паадзіночнымі галасамі, ёсьць яны выразнай азнакай, што публічная амэрыканская апінія пачынае грунтоуна рэвідаваць свой дасюлешні прарасейскі кірунак у дачыненьні да народау эурапэйскага Усходу й падбальшавіцкай Азыі.

НАШАЯ ЭМІГРАЦЫЯ

Блескі й цені — Зычэньні й пажаданьні

Сяньня ужо можна гаварыць, што працэс асяленьня беларускае эміграцыі у вольных краінах сьвету больш менш закончыуся. Калі перад гэтым аснауное ядро нашае эміграцыі канцэнтравалася у Заходняй Нямеччыне — у лягерах ДП — дык цяперака амаль усе тыя, што мелі магчымасьць выэміграваць у краіны сталага асяленьня й забыцца аб жабрацкім іраускім хлебе, ужо выэміґравалі. У Нямеччыне асталася толькі невялічкая частка нашых суродзічау, якім з тых або іншых прычынау дзьверы для эміграцыі аказаліся зачыненымі, калі ня лічыць яшчэ меншай часткі беларусау у Нямеччыне, што яшчэ знаходзіцца у працэсе эміграцыі ці перад ім.

У сувязі з гэтым часовы стан жыцьця эміграцыі у лягерах ДП Нямеччыны, а разам з гэтым і ейная грамадзкая ды палітычная праца, што таксама насіла на сабе выразныя азнакі часовасьці, увайшлі у больш менш сталае и нармальнае русло. Таму й вымаганьні у дачыненьні да нашае эміграцыйнае інтэлігенцыі — палітычных, грамадзкіх ды культурных дзеячоу павінны быць сяньня значна большыя, чымсьці перад гэтым.

З гледзішча на адносна невялікую колькасьць нашае эміграцыі, што змагла нацыянальна самавызначыцца й не расплылася у польскай або расейскай эміграцыйнай масе не ува усіх краінах, што прыймалі да сябе уцекачоу з Усходу, змагла разьвіцца беларуская арганізаваная праца, ня гледзячы на тое, што там знайшла сабе прыпынішча пэуная колькасьць беларусау. Найбольш беларусау знаходзіцца сяньня у ЗША, Канадзе, Аргентыне й Аустраліі, а з эурапэйскіх краінау — у Ангельшчыне, Францыі, Бэльгіі й Нямеччыне. У гэтых краінах паусталі больш менш моцныя асяродзьдзі нашых суродзічау, сярод якіх вядзецца з большай або меншай актыунасьцю беларуская нацыянальная праца.

З гледзішча на выдайнасьць гэтае працы й агульную актыунасьць беларускіх арганізацыяу спасярод заакіянскіх краінау адно з першых месцау заслужана належыцца Канадзе. Параунауча невялікая група новай беларускай эміграцыі, што апынулася у гэтай краіне, патрапіла выказаць нямала актыунасьці, арганізацыйных здольнасьцяу і патрыятычнага энтузыязму, ня гледзячы на тое, што усё гэта людзі маладыя, у арганізацыйнай працы яшчэ мала дасьветчаныя, сярод якіх бадай што ня знойдзем патэнтаваных дзеячоу зь вялікім стажам і зь ня меншымі прэтэнсыямі. Орган Згуртаваньня Беларусау Канады «Беларускі Эмігрант», што пачау сваё існаваньне у скромнай ратагарнай форме, а ад пару год паяуляецца друкам, зьяуляецца аднэй зь лепшых беларускіх газэтау на эміграцыі, дарма што ад часу да часу прасочваюцца у ей артыкулы й зацемкі, тактычна, ня зусім вытрыманыя, што йзноу-жа можна прыпісаць маладосьці й малой дасьветчанасьці ейных рэдактароу і супрацоунікау.

Адклікаючыся зь вялікім прызнаньнем аб дзейнасьці нашых суродзічау у Канадзе, нельга, нажаль, сказаць гэтага аб беларускай эміграцыі у ЗША. дзе, як ведама, зьяуляецца наагул найвялікшая колькасьць нашых суродзічау і дзе апынулася амаль уся нашая інтэлігенцыя зь Ныемеччыны — передавыя грамадзкія, палітычныя й культурныя працаунікі. Нацыянальная праца нашае эміграцыі у ЗША знаходзіцца у вадносінах адваротна прапарцыянальных да ейнае колькасьці й якасьці, а таксама й да спрыяльных умовау дзейнасьці, якія суліць вольная краіна Вашынгтона. Няужо хранічная хвароба пасыунасьці й бязьдзейнасьці, на якую хварэла вялікая часьць беларускае інтэлігенцыі у Нямеччыне, разам зь ей перанеслася й за акіян? Гэтак, прыкладам, орган Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня у ЗША «Беларус», які павінен быу-бы стацца найпаважнейшай і найчасьцейшай беларускай газэтай на эміграцыі, вядзе мізэрнае існаваньне й паяуляецца радзей, чымсьці «Беларускі Эмігрант». Бясспрэчным аднак плюсам ёсьць тут тое, што Крывіцкае (Беларускае) Навуковае Таварыства Пранціша Скарыны здабылося на выданьне першага беларускага навуковага часапісу на эміграцыі «Веда». Судзячы з двух нумароу, што ужо пабачылі сьвет, у часапісе гэтым у даступнай навет для неспэцыялістых форме друкуюцца найбольш актуальныя артыкулы, якія маюць для нас ня толькі навуковую, але у ня меншай меры й нацыянальную вартасьць.

У ЗША сканцэнтравалася таксама й беларуская зарубежніцкая група, якая залажыла тут свой Злучаны Беларуска-Амэрыканскі Дапамаговы Камітэт зь непэрыядычным органам «Беларуская Трыбуна». Дзейнасьць аднак гэтае групы і ейныя вынікі, трэба сказаць, мінімальныя.

У Аргентыне даволі скромна разьвіваецца нацыянальная праца, што можна вытлумачыць даволі сьціплай колькасьцю новай, нацыянальна сьведамай і палітычна выробленай нашай эміграцыі у гэтай краіне. Пауда, у Аргентыне ёсьць не малая колькасьць старой беларускай эміграцыі. Нажаль, гэта людзі або нацыянальна нясьведамыя, або тыя, што, будучы адарванымі даужэйшы час ад Бацькаушчыны, падпалі пад сільныя уплывы камуністычнае агітацыі. Ня гледзячы на усё гэта, Згуртаваньне Беларусау у Аргентыне, дзякуючы няутомнай працы старшыні ягонага К. Мерляка, праяуляе актыуную дзейнасьць.

Калі ходзіць пра далёкія заакіянскія краіны, дык значна горай прадстауляецца справа зь беларусамі у Аустраліі. Ня гледзячы на тое, што у Аустраліі пасяліліся не малая колькасьць беларусау, арганізаваная нацыянальная дзейнасьць між імі зьяуляецца усё-ж такі недастатковай, калі ня лічыць скромнай дзейнасьці Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Мэльбурне, Задзіночаньня Беларускіх Вэтэранау у Брысбэйне пад кіраунiцтвам сп. Д. Яцкевіча ды Аб'еднаньня Беларусау у Аустраліі, якое выдае інфармацыйны часапіс «Новае Жыцьцё». У апрауданьне нашых суродзічау у Аустраліі можна сказаць тое, што мясцовыя умовы іхнага жыцьця й працы не зьяуляюцца спрыяльнымі для арганізацыйнае працы, гадоунае з гледзішча на вялікую распыленасьць беларускае эміграцыі у розных мясцовасьцях гэтае краіны.

Пераходзячы да беларускіх эміграцыйных асяродзьдзяу у Эуропе, наш агляд распачнём ад Бэльгіі, не дзеля таго, што беларуская група у гэтай краіне зьяуляецца аднэй з найменшых у параунаньні з краінамі іншымі, але дзеля ейнае інтэнсыунае, пасьпяховае й з нацыянальнага гледзішча важнае нацыянальнае дзейнасьці. Гэтыя дасягненьні здабылі беларусы у Бэльгіі галоуна дзякуючы таму, што, апрача невялікае колькасьці беларускіх работнікау, знаходзіцца тут значная група беларускіх студэнтау у Лювэне, якая, будучы забясьпечанай стыпэндыямі, мае магчымасьць ня толькі нармальна студыяваць, але й пасьвячацца нацыянальнай працы. Вялікая заслуга гэтае групы у тым, што яна сваімі выступленьнямі, дакладамі й на высокім мастацкім узроуні пастауленымі канцэртамі годна папулярызуе імя Беларусі сярод бэльгійскага грамадзянства. Наступным здабыткам Цэнтралі Беларускіх Студэнцкіх Арганізацыяу на Чужыне, што месьціцца цяпер у Бэльгіі, ёсьць атрыманьне стыпэндыяу для беларускае моладзі з розных краінау Эуропы для сярэдняга й пачатковага навучаньня у Бэльгіі. Усе дадзеныя гавораць за тым, што якраз у Бэльгіі зможа паустаць найбольш салiднае ня з гледзішча колькаснага, але якаснага ядро беларускае нацыянальна-вызвольнае дзейнасьці на эміграцыі.

У Францыі колькасьць беларускае эміграцыі значна большая, чымсьці у Бэльгіі. Тут, апрача новай беларускай эміграцыі, ёсьць не малая колькасьць эміграцыі старой,пэуная частка каторай уключылася ужо у працэс беларускае нацыянальнае працы. Аднак тут можа больш, чымсьці у іншых краінах, кідаецца у вочы факт, што, побач з актыунай і ахвярнай дзейнасьцю некаторых асобау у Парыжы, бальшыня нашых суродзічау, асабліва на правінцыі, зьяуляецца наагул бязьдзейнай. Ня гледзячы усё-ж такі на гэта, Парыж зьяуляецца да апошняга часу найважнейшым грамадзкім і палітычным беларускім эміграцыйным цэнтрам: тут стала прабывае й працуе Прэзыдэнт БНР інж. М. Абрамчык, тут знаходзіцца цэнтральны урад Сусьветнага Аб'еднаньня Беларускае Эміграцыі (САБЭ), тут напасьледак яшчэ у 1945 г. пачала выходзіць першая пасьля вайны друкаваная беларуская газэта на эміграцыі «Беларускія Навіны». Нявымоуна пацяшаючым і ня маючым яшчэ прыкладу у іншых краінах асяленьня беларусау ёсьць тое, што тут добра зарганізавалася беларуская моладзь, якая ужо ад даужэйшага часу выдае, хоць на ратапары, але добры свой месячны орган «Моладзь». Тут таксама выходзіць ад даужэйшага ужо часу салідны беларускі каталіцкі рэлігійны месячнік «Божым Шляхам». Апошнім часам пачала тут выходзіць новая беларуская друкаваная газэта «За Волю», што зьяуляецца супольным органам беларускіх эмігрантау у Францыі, Ангельшчыне й Бэльгіі. Гэтая газэта ёсьць найсьвяжэйшым паважным дасягненьнем беларускае калёніі у Францыі.

Аснауная маса беларускае нацыянальна актыунае эміграцыі у пералічаных вышэй краінах рэкрутуецца галоуным чынам з г. зв. ДП, якім удалося выэміграваць зь Нямеччыны, апрача гэтага прылучылася да яе невялікая колькасьць старой беларускай эміграцыі. Зусім іншага паходжаньня зьяуляецца аснауная маса нашае эміграцыі у Ангельшчыне. Гэта у бальшыні сваей былыя ахвяры бальшавіцкага тэрору у Заходняй Беларусі у 1939—41 г. г., якія, як «ворагі народу», былі бальшавікамі высланыя у Казахстан і пауночныя прасторы Сібіру. У часы арганізаваньня польскага корпусу ген Андэрса у СССР, гэтыя людзі лучылі у гэты корпус, прайшлі у ім цераз найцяжэйшыя агнявыя пробы апошняй сусьветнай вайны, здабывалі Монтэ Касыно, а пазьней апынуліся на тэрыторыі Ангельшчыны, як звычайныя работнікі.

Беларусы у Ангельшчыне за увесь час былі нацыянальна актыунымі, стварылі цэлы рад дзейных беларускіх арганізацыяу на чале із Згуртаваньнем Беларусау у Вялікай Брытаніі, якое мае свае аддзелы у многіх важнейшых пунктах Ангельшчыны. Нештодзенным дасягненьнем ангельскае групы беларусау была купля у Лёндане за ахвяраваныя імі грошы вялікага собскага дому, у якім памяшчаюцца усе беларускія арганізацыі й адбываюцца розныя арганізацыйныя сходы й нацыянальныя сьвяткаваньні. У галіне выдавецкай беларусы у Вялікабрытаніі таксама стараліся у меру сваіх сілау і магчымасьцяу не аставацца з-заду ад іншых беларускіх асяродзьдзяу.

Далёка няпоуным быу-бы наш агляд, калі-б мы ня успомнілі аб беларусах у Нямеччыне. Дарма, што тут асталася толькі нязначная колькасьць беларусау, і дарма, што знаходзяцца яны у вельмі кепскім матарыяльным палажэньні, бо, за выключэньем нямногіх адзінак, зьяуляюцца яны безработнымі й жывуць у лягерах зь мізэрнах запамогау нямецкага ураду, але й яны адыгрываюць не апошнюю ролю у суцэльнай дзейнасьці нашае эміграцыі. Працуе тут і надалей Беларускі Нацыянальны Камітэт, які ёсьць вызнаны іраускімі й нямецкімі уладамі за афіцыяльнае прадстауніцтва беларускае эміграцыі у Нямеччыне, выходзіць беларуская газэта «Бацькаушчына», якая яшчэ перад масавай эміграцыяй беларусау зь Нямеччыны амаль поунасьцю была заглохла, апрача гэтага беларусы у Нямеччыне прыймаюць актыуны удзел у дзейнасьці як палітычных, гэтак і грамадзкіх міжнацыянальных арганізацыях.

Нельга таксама абыйсьці моучкі нацыянальнай дзейнасьці беларусау у Італіі, дзе знайшлі сабе прыпынак толькі адзінкі беларускае эміграцыі, пераважна каталікі, зьвязаныя з Ватыканам. Зь іхнай дзейнасьці трэба адзначыць выданьне беларускага каталіцкага рэлігійнага месячніка «Зьніч» і зарганізаваньне радыяперадачау у беларускай мове цераз Ватыканскую Радыястанцыю у Рыме.

* *
*

Падсумоваючы дзейнасьць нашае эміграцыі у цэлым, выразна напрашваюцца некаторыя вывады й пажаданьні на будучыню.

Як відаць з вышэй пададзенага агляду, дзейнасьць толькі некаторых нашых эміграцыйных асяродзьдзяу можна прызнаць за добрую або прынамсі здавальняючую, бо некаторыя іншыя, хоць і маюць усе дадзеныя дзеля шырокага разгарненьня як грамадзка-нацыянальнае,, гэтак і палітычнае працы, зьяуляюцца болей або меней пасыуныя. Галоунае, што кідаецца у вочы у дзейнасьці нашых арганізацыяу паасобных краінау, гэта адсутнасьць належнае каардынацыі між імі й супольнага, згары узгодненага пляну, пры наяунасьці якіх нашая дзейнасьць мела-б бясспрэчна большы эфэкт. Віной у гэтым ёсьць цеаразьмерны лякальны патрыятызм, дзякуючы якому нашыя людзі у паасобных краінах даюць пяршынство чыста лякальным, часамі зусім дробным справам і патрэбам перад справамі й патрэбамі агульнанацыянальнымі, куды важнейшымі за першыя. Ня меншую віну трэба таксама прыпісаць і Сусьветнаму Аб'еднаньню Беларускае Эміграцыі, якое існуе сяньня больш на паперы, чымсьці на ніве канкрэтнае працы, тады калі заданьнем ягоным якраз і ёсьць каардынаваньне й плянавньне дзейнасьці беларускае эміграцыі у сусьветным маштабе.

Апрача гэтага ня менш кідаецца у вочы факт, што у кажнай краіне асяленьня беларусау актыуна працуюць толькі найбольш ідэйныя й грамадзка дасьпелыя адзінкі, а іншыя — а іх-жа пераважная бальшыня — зьяуляюцца зусім бязьдзейнымі. Таму аснауным нашым заданьнем у галіне нашай нутранай дзейнасьці павінна быць прыцягненьне да актыунае працы як найбольшае колькасьці нашых эмігрантау. Гэта нязвычайна важна ня толькі для большага зактывізаваньня тае ці іншае эміграцыйнае групы, але у ня меншай меры дзеля узгадаваньня як найбольшае колькасьці кваліфікаваных грамадзкіх, палітычных і культурных працаунікоу.

У кажнай краіне новага асяленьня далёка ня усе беларусы, асабліва расьсеяныя на правінцыі, зьяуляюцца ахопленымі нашымі арганізацыямі. Такое палажэньне вельмі спрыяе шыбкай асыміляцыі нашых суродзічау, што, асабліва з гледзішча на невялікую колькасьць нашае эміграцыі, зьяуляецца фактам нязвычайна небясьпечным. «Не павінна быць аніводнага беларуса, які-б аставауся паза засягам дзейнасьці нашых нацыянальных арганізацыяу!» — мусіць стацца агульным лёзунгам, абавязваючым нас усіх. У гэтым кірунку асабліва вялікую ролю можа адыграць роднае друкаванае слова — беларуская прэса, а таму ня толькі беларускія газэты, што выходзяць у дадзенай краіне, але й уся беларуская эміграцыйная прэса павінна даходзіць да кажнага беларускага эмігранта. Не малое узгадавучае значэньне мае таксама сьцягіваньне грашовых складак на важныя грамадзкія й харытатыуныя патрэбы. Агульна ведама, што чалавек, які заахвяравау хоць-бы й невялікую грашовую складку, заусёды будзе цікавіцца, на якую мэту яна была прызначана, і гэтым самым будзе уцягвацца у сфэру грамадзкіх зацікауленьняу.

Ды шмат можна знайсьці іншых спосабау прыцягненьня усіх нашых эмігрантау да арганізаванае грамадзкае працы. Патрэбная толькі добрая воля й належнае зразуменьне важнасьці гэтае справы сярод нашага нацыянальнага актыву.

Алесь Крыга

ЧУЖОГА НЯ ХОЧАМ І СВАЙГО НЕ АДДАДЗЕМ

(Заканчэньне)

лі-б у склад беларускага гаспадарства.

3. Абапёрціся на волі самога насельніцтва, засяляючага гэтую тэрыторыю, сярод якога быу-бы праведзены плебісцыт пад наглядам міжнародных дзейнікау, прыкладам Задзіночаных Нацыяу.

4. Аднавіць канцэпцыю Вялікага Княства Літоускага у форме фэдэрацыі Беларусі зь Летувай, вярнуушы ягоны гістарычны назоу — Літва. Пры такой канцэпцыі сталіцай Летувы было-б Коуна, Беларусі — Менск, а Вільня зьяулялася-б сталіцай супольнага фэдэральнага ураду. Нам не сакрэт, што летувісы зьяуляюцца сяньня праціунікамі такой фэдэрацыі, уважаючы, што вялікая лічбовая перавага у ей беларусау пагражала-б асыміляцыяй летувісау. Але гэты страх, на нашую думку, ёсьць беспадстауны. Калі беларусы не засымілявалі летувісау на працягу пяці з палавінаю стагодзьдзяу у Вялікім Княстве Літоускім, калі пры вялікай гаспадарстваускай, палітычнай і культурнай актыунасьці беларускага народу летувіскі народ быу зусім пасыуным, то тым больш не засымілююць іх у будучыні, калі абодвы народы будуць у роунай меры актыунымі.

Толькі такое, а ня іншае можа быць разьвязаньне беларуска-летувіскага пытаньня. За ім прамауляе й простая лёгіка, і асновы міжнароднага права, і дэмакратычнае пашанаваньне волі кажнага народу на ягонае вольнае й незалежнае існаваньне, а над усё — нацыянальныя інтарэсы самых летувісау і беларусау.

С. Крушыніч

Яго Праасьвяшчэнства Япіскап БАПЦ Васіль пакінуу Эуропу

Яго Праасьвяшчэнства Япіскап Беларускай Аутакефальнай Праваслаунай Царквы Васіль, пасьля канчальнага афармленьня сваіх эгзаменау на Украінскай Багаслоускай Акадэміі й атрыманьня ступені магістра Багасловіі, гэтымі днямі пакінуу Нямеччыну й выехау у ЗША, дзе будзе й надалей прадаужаць сярод беларускае калёніі у Амерыцы царкоуна-рэлігійную й нацыянальна-грамадзкую дзейнасьць. Рэдакцыя „Бацькаушчыны", у выдаваньні й рэдагаваньні якой Япіскап Васіль прыймау заусёды актыуны удзел, выказвае Яму найшчырэйшыя пажаданьні далейшае плоднае працы на ніве рэлігійнага адраджэньня й нацыянальнага вызваленьня беларускага народу, як і асабістае памыснасьці у краіне новага асяленьня.

З А Я В А

Украінскіх Нацыяналістых

На адбытай у красавіку сёлета Трэйцяй Канфэрэнцыі Замежных Часьцінау Арганізацыі Украінскіх Нацыяналістых была прынятая палітычная рэзалюцыя пункт дванаццаты каторай датычыць беларусау (глядзі «Украінскій Самостійнік» за 27. 5. 1951). Падаём яго поунасьцю:

«Польскія палітычныя дзейнікі на эміграцыі яшчэ й далей выяуляюць імпэрыялістычныя пасяганьні на украінскія, беларускія і летувіскія землі. Супраць гэтых іхных пасяганьняу станоука змагаемся.

Сьцьвярджаючы інтэгральную прыналежнасьць заходняукраінскіх земляу да Саборнай Украіны, засуджаем усякія намаганьні шукаць супольнае мовы з палякамі коштам украінскай тэрыторыі.

Наладжаньне украінска-польскіх узаемадачыненьняу у супольным вызвольным фронце ёсьць магчымае толькі на базе узаемнага вызнаньня дзяржаунае сувэрэннасьці абодвых народау і інтэгральнасьці іх этнаграфічных тэрыторыяу, а таксама пашанаваньня такіх-жа правоу іншых, саюзных народау, асабліва Беларусі і Летувы».

Вось-жа становішча, занятае наймагутнейшай сяньня украінскай арганізацыяй, што рэпрэзэнтуе сабой ваюючую Украіну, ёсьць для нас нязвычайна важным. Яно сьветчыць, што мы у сваім вызвольным змаганьні маем вялікага й паважнага саюзьніка, які горача нас падтрымлівае й выступае у вабароне нашых прыродных правоу, што навет наладжаньне узаемных дачыненьняу з палякамі узалежнівае ад пашанаваньня апошнімі правоу беларускага народу на дзяржауную незалежнасьць і інтэгральнасьць ягоных этнаграфічных тэрыторыяу.

Але побач з гэтым нельга із сумам не адмеціць і іншага асьветчаньня рэзалюцыі, дзе гаворыцца, што палякі выяуляюць свае імпэрыялістычныя пасяганьні і на летувіскія землі, пашанаваньня інтэгральнасьці якіх у роунай меры дамагаецца рэзалюцыя.

Мы, рэч зразумелая, ня толькі ня супраць дзяржаунае незележнасьці летувіскага народу і інтэгральнай цэласьці ягонай этнографічнай тэрыторыі, але вызнаём летувіскія правы на гэта, як і такія-ж правы іншых паняволеных расейскім бальшавізмам народау, за найважнейшую перадумову зьдзейсьненьня нашых собскіх нацыянальных імкненьняу. Але калі гаварыць аб быццам польскіх пасяганьнях на летувіскія землі, то можна мець на думцы толькі беларускія этнаграфічныя тэрыторыі уключна зь Вільняй, на якія, у роунай меры як палякі, у сваім імпэрыялістычным маньяцтве пасягаюць і летувісы. Бо дагэтуль мы ня чулі, каб палякі прэтэндавалі на летувіскія этнаграфічныя землі, бо тых некалькі летувіскіх прыгранічных валасьцяу, што уваходзілі у склад даваенная Польшчы, нельга-ж тут браць пад увагу, калі стаіць пытаньне польскіх прэтэнсыяу на усю Заходнюю Беларусь, што абыймала чатыры амаль цэлыя ваяводзтвы.

Арганізацыя Украінскіх Нацыяналістых правільна засуджае «усякія намаганьні шукаць супольнае мовы з палякамі коштам украінскае тэрыторыі». Але ня меньшае права мае й беларускі народ засуджаць усякія намаганьні шукаць супольнае мовы зь летувісамі коштам этнаграфічных земляу Беларусі, бо у прынцыпе няволя ёсьць аднолькавай, незалежна ад таго, ці у якасьці панявольнікау будуць палякі ці летувісы.

Таму поунае задэкляраваньне украінцау па нашым баку што тычыцца нічым неабаснаваных летувіскіх прэтэнсыяу было-б адзіна правільным. Але у дадзеным выпадку мы навет гэтага не дамагаемся, выходзячы з таго факту, што сяньня для украінцау як беларусы, гэтак і летувісы зьяуляюцца аднолькавымі саюзьнікамі. Але затое мы станоука дамагаемся прынамсі — як звычайна робіцца у падобных выпадках — прыхільнай нэутральнасьці з боку украінцау.

Нам хочацца верыць, што украінскае грамадзянства грунтоуна зрэвідуе сваё дасюлешняе становішча і у будучыні падобных памылак не пауторыць. Гэтага вымагае ня толькі беларуска-украінская прыязьнь, але і у ня меншай меры вызнаваны абодвымі нашымі народамі прынцып інтэгральнасьці этнаграфічнае тэрыторыі кажнага зь іх.

Торг украінскімі землямі

Як паведаміла савецкая прэса й радыё, а потым і замежныя тэлеграфічныя агенцтвы, паміж СССР і Польшчаю была падпісаная 22 траўвеня сёлета умова, на падставе якой часьць тэрыторыі Украінскай ССР, пайменна Дарагабыцкі нафтавы раен адступаецца Польшчы, узамен за што Польшча перадае СССР землярobскую часьць Люблiншчыны, якая, не ад рэчы трэба зазначыць, зьяуляецца таксама украінскай этнаграфічнай тэрыторыяй, адрэзанай ад яе пасьля апошняе вайны. Згодна з увмоваю, на закранутых тэрыторыях адбудзецца перасяленьне украінскага й польскага насельніцтва. Як гаворыцца у тэксьце умовы, тэрытарыяльная замена была выклікана гаспадарскімі патрэбамі й праведзеная на просьбу польскага ураду.

Гэтая замена, быццам падыктаваная эканамічнымі матывамі, бясспрэчна хавае у сабе глыбейшыя мэты. У першую чаргу, як згодна зазначае украінская прэса, ходзіць саветам пра тое, каб убіць далейшы клін нязгоды паміж украінскім і польскім народам, паміж якімі, пасьля правядзеньня дасюлешняе мяжы паміж Украінаю й Польшчаю, пачалі унармоувацца суседзкія узаемадачыненьні. Украінцы ніколі не зракуцца Дарагабыччыны, вельмі важнае з гледзішча гаспадарскага. Польшча-ж, навет і небальшавіцкая, будзе імкнуцца захаваць гэтую тэрыторыю за сабой, выкарыстоуваючы яшчэ адзін козыр, што навет і Сталін прызнау яе за ей.

Апрача гэтага Дарагабыччына — гэта адзін з найбольш нацыянальна актыуных раенау Украіны, які між іншым быу да апошняга часу аднэй з найсільнейшых базау дзейнасьці УПА. Таму, перасяляючы цяпер згодна умовы украінскае насельніцтва з адступленай Польшчы тэрыторыі, адкрываюцца шырокія магчымасьці расьсеіць яго не па тэрыторыі Украіны, але проста па бязьмежных прасторах Сібіру.

Гэты новы экспэрымэнт Сталіна, які есьць новым актам зьдзеку над украінскім народам, хавае у сабе й грозную небясьпеку для Польшчы. Уся гэтая справа вельмі-ж прыпамінае такую-ж самую перадачу саветамі беларускай Вільні з часткай Віленшчыны Летуве у 1939 г., каб гэтым прыгатаваць псыхалягічны грунт для «прыняцьця» усяе Летувы разам з тей-жа Вільняй у склад Савецкага Саюзу. Можна цяпер чакаць, што й польскі камуністычны урад, бязьмежна удзячны Сталіну за Дарагабыччыну, як перад тым быу удзячны за усходнюю Нямеччыну, хутка папросіць прыняць Польшчу у склад Савецкага Саюзу.

Напасьледак сам спосаб правядзеньне тэрытарыяльных зьменау яшчэ раз паказвае усю аблуду г. зв. Сталінскай нацыянальнай палітыкі й поуную фікцыю нейкай самастойнасьці г. зв. савецкіх рэспублік. Замена украінскай тэрыторыі адбылася навет без фармальнага удзелу ураду Украінскай ССР, бо акт тэрыторыяльнай замены падпісалі з савецкага боку Вышынскі, а з польскага — віцэ-прэм'ер камуністычнае Польшчы А. Завадзкі.

РУСЫФІКАЦЫЯ ШАЛЕЕ

Ужо з самага пачатку існаваньня Савецкага Саюзу зауважалася, што спасярод народау, якія уваходзілі у склад яго, расейскі народ знаходзіцца на становішчы упрывілеяваным і што традыцыйная русыфікацыйная палітыка сярод нерасейскіх народау асталася у поунай сіле, хаця спачатку яна праводзілася скрыта й пасярэдна. Гэтая русыфікацыя праводзілася тады шляхам цэлага раду дзяржауных мерапрыемствау, як няуключэньне у склад саюзных рэспублікау вялікіх тэрыторыяу дадзеных народау (прыкладам БССР спачатку абыймала толькі 5 паветау б. Менскай губэрні, а Смаленшчына, Пскоушчына й Браншчына і дагэтуль астаюцца вонках межау БССР), насаджваньне у саюзных рэспубліках расейскіх чыноунікау, прапагаваньне расейскага школьніцтва й г. п. Ужо тады на практыцы расейцам загарантоувалася кіруючае становішча, як народу, які стварыу бальшавізм і забясьпечыу ягоную перамогу.

Ня гледзячы аднак на гэта, нерасейскія народы у межах сваіх, хоць і моцна абрэзаных на карысьць РСФСР, саюзных рэспублікау мелі усё-ж такі шырокія магчымасьці разьвіцьця, собскае культуры, хоць і «нацыянальнай па форме, а сацыялістычнай па зьместу».

Але гэты пэрыяд нацыянальнага нэпу, як ведама, трывау нядоуга. З 1928—29 г.г. пачынаецца першая фаза перасьледваньня беларускага нацыянальна-культурнага руху (аб руху палітычным наагул не магло быць і мовы), ведамае пад назовам змаганьня з нацдэмаушчынай. Гэты пэрыяд вызначауся ужо тым, што русыфікацыяйная акцыя, якая з кажным годам усьцяж завастраецца, становіцца ужо афіцыяльным і агульна абавязваючым палітычным курсам. Што у галіне нацыянальнай можна было рабіць расейцам, аб тым нельга ужо было навет і мроіць нерасейскім народам Савецкага Саюзу. Калі узводзіліся на п'едэстал агульнанароднае славы Ламаносау, Пушкін і ім падобныя «рэвалюцыянэры» дарэвалюцыйнае эпохі, то запраудныя змагары за долю беларускага народу й ягоныя правы, як Францішак Скарына, Кастусь Каліноускі, Алесь Гарун і палкая рэвалюцыянэрка Цётка выкідываліся з падручнікау гісторыі й літаратуры. Праводзячы у 1933 г. урадавым дэкрэтам БССР г. зв. «рэформу беларускага правапісу», якая выкідала зь беларускае мовы цэлы рад тыповых для яе асаблівасьцяу і замяняла іх расейскімі, зусім чужымі беларускай мове, савецкі урад афіцыяльна абвесьціу паход супраць усяго беларускага, а на карысьць расейшчыны.

Паяуляецца тады тэндэнцыя штучнага стварэньня у межах СССР адзінага г. зв. «савецкага народу» на базе расейскае мовы, культуры, расейскага патрыятызму, а навет мэсыянізму, што у канчальным выніку мела рауняцца поунай асыміляцыі нерасейскіх народау. Гэты пэрыяд, які із штогоднім насільненьнем русыфікацыі трывау да апошняе вайны, ёсьць пэрыядам бязьлітаснага вынішчэньня пры помачы усяго дзяржаунага й партыйнага апарату усякіх праявау беларускае нацыянальнае культуры і да нябывалых разьмерау пасунутае русыфікацыі усіх праявау беларускага нацыянальнага жыцьця. Русыфікатарская акцыя, асабліва у вапошнія перад вайною гады, настолькі шалела, што у стан падазрэньня, а навет абвінавачаньня, як «нацдэм», «нацыяналіст» ці «фашыст» пападау бадай кажны той, чыёй адзінай віной было тое, што ён у публічных установах гаварыу толькі пабеларуску, а не парасейску. Здавалася, што ужо далей нельга былоісьці, што ужо нічога болей нельга было прыдумаць, што русыфікацыйны шал дайшоу да свайго кульмінацыйнага пункту.

Тымчасам пасьля апошняе вайны русыфікацыйная акцыя яшчэ больш усілілася, якая праводзіцца цяпер пад знакам абнаглелага расейскага мэсыянізму.

Мэсыяністычныя канцэпцыі вышэйшасьці расейскага народу й ягонай кіруючай ролі сярод народау нерасейскіх шырака праяуляліся й перад вайной, аднак навонкі яны яшчэ маскаваліся канцэпцыяй «савецкага народу», што меу штучна пустаць з усіх народау Савецкага Саюзу пад кірауніцтвам народу расейскага.

Афіцыяльным і усіх абавязваючым усанкцыянаваньнем расейскага мэсыянізму быу тост Сталіна, паднесены ім у 1945 г. на прыёме камандзірау савецкае арміі. Сталін тады заявіу, што ён падносіць тост за здароуе савецкага народу і перадусім расейскага народу, які — паводля словау дыктатара — «является наиболее выдающейся нацией из всех наций, входящих в состав Советского Союза». Адначасна Сталін адцеміу, што «в великой отечественной войне русский народ заслужил общее признание как руковадящей силы Советского Союза среди всех народов нашей страны», заяуляючы, што у расейскага народу «имеется ясный ум, стойкий характер й терпение».

Гэтая заява Сталіна запачаткавала новы афіцыяльны курс савецкай нацыянальнай палітыкі, і то ня толькі у дачыненьні да народау Савецкага Саюзу, але й да усіх народау сьвету. Расейскі народ быу афіцыяльна вызнаны найбльш перадавым народам у цэлым сьвеце. У сувязі з гэтым савецкая «навука» розных галінау была змушаная зрэвідаваць усе свае дасюлешнія вывады, каб усё тое узапрауды перадавое й геніяльнае, што стварыу чалавечы розум розных народау на працягу стагодзьдзяу, прыпісаць аднаму расейскаму народу. Таму усе геніяльныя адкрыцці й вынаходы у галіне тэхнікі, фізыкі, хіміі, астраноміі і іншых галінах навукі, груба хвальшуючы гістарычныя факты, сяньня кладуцца у лік заслугау толькі расейскага народу.

Новая Сталінская тэорыя аб расейскім народзе мае служыць навонкі мэтам расейскага імпэрыялізму. Бальшавікі добра разумеюць, што у надыходзячай вайне яны змогуць абапёрціся толькі на расейскім народзе, бо, як паказала апошняя вайна, на нерасейскія народы разьлічваць нельга. Вось чаму тады яны даюць расейскаму народу упрывілеяванае становішча у СССР і распальваюць ягоны шавінізм і пачуцьцё вышэйшасьці над іншымі народамі.

Адначасна, будучы вернымі прадаужальнікамі палітыкі расейскіх цароу, яны стараюцца завяршыць русыфікацыю нерасейскіх народау. Канцэпцыя «савецкага народу» ужо апынулася у архіве, а на яе месца усяуладна высунулася канцэпцыя «вялікага», «перадавога» і «найбольш выдающегося» расейскага народу й ягонае кіруючае ролі сярод народау нерасейскіх. Усё тое, што яшчэ можна назваць нацыянальнай культурай нерасейскіх народау СССР, мусіць разьвівацца срога пад знакам гэтае канцэпцыі. У савецкай прэсе, літаратуры, мастацве аб нерасейскіх народах сяньня гаворыцца толькі у сувязі з расейскім народам. Нельга успомніць, прыкладам, аб беларускім народзе, не зазначыушы пры гэтым, што усе тыя дасягненьні, якія ён мае, здабыу толькі дзякуючы «вялікаму» расейскаму народу.

У якім духу змушаныя сяньня пісаць беларускія паэты, можа добра зілюстраваць наступны верш П. Броукі, надрукаваны у расейскім перакладзе у «Правде» за 31. 3. 1951:

«Россия, —
Нет на свете силы,
Чтоб в ряд с тобою стать могла.
Ты нас, собрав, объединила,
Одной дорогой повела.
Ты под крылом своим могучим
Всех защищала много раз
И словом Пушкина певучим
С младенчества встречала нас.
Ты озарила наши дали,
Россия,
Родина,
Москва.
И навсегда народу Сталин
Дал в новой жизни все права.»

Вышэй прыведзены верш не зьяуляецца чымсьці прыпадковым і адасобленым, як і ня ёсьць ён выуяленьнем цераьзмернае ляяльнасьці або падхалімства ягонага аутара. Зусім не! Ёсьць ён зусім тыповым і абавязваючым усю беларускую літаратурную творчасьць зьявішчам. Толькі у духу гэтага верша можа яшчэ сяньня разьвівацца беларуская культура у Савецкім Саюзе, калі наагул можна назваць культурай падобнага роду казёншчыну.

Гэтак беларускі народ пасьля пэрыяду «нацыянальнага нэпу», пэрыяду тварэньня адзінага «савецкага народу» на сваім цярністым шляху увайшоу ужо у трэйцюю стадыю прымусовае русыфікацыі, якую можна назваць пэрыядам абнаглелага расейскага мэсыянізму. Ня выключана, што будзе ён аб'ектам русыфікатарскіх экспэрымэнтау яшчэ новых, непрадбачаных сяньня стадыяу. Але дарма! Ані барбарскія мэтады русыфікацыі й нішчэньня ягонае нацыянальнае самабытнасьці, ані масавае народаубіуства зь неадлучнымі расстрэламі, канцэнтрацыйнымі лягерамі й дэпартацыямі ня у сілах зьнішчыць шматмільённага беларускага народу і зламаць ягонага імкненьня да волі й собскага незалежнага жыцьця.

Ст. Ст.

Маніфэстацыя АБН

(Заканчэньне)

«Існаваньне расейскай турмы народау у форме СССР ёсьць сяньня — у эпоху вялікіх дэмакратычных ідэяу — найвялікшай ганьбай, якая дзеля уратаваньня усяго чалавецтва як найхутчэй павінна быць адхіленая... І мы моцна перакананыя, што задзіночанымі сіламі паняволеных народау, што налічваюць звыш 150 мільёнау, супольна зь сіламі дэмакратычнага сьвету барбарскі бальшавізм і адначасна ягоная база — расейскі імпэрыялізм поунасьцю будзе зьнішчаны, а на ягоных руінах закрасуюць незалежныя гаспадарствы паняволеных народау, у тым ліку й Беларусь. Гэта будзе поунай гарантыяй сусьветнага міру, дабрабыту і поступу усяго чалавецтва!» — закончыу сваю прамову Др. Ст. Станкевіч.

Спасярод іншых выступленьняу нацыянальных прадстаунікоу незацёртае уражаньне зрабіла да глыбіні узрушаючая кажнага прамова прадстауніка ваюючай Украіны — упауца Др. Б. Гука. Была яна жывым задакумэнтаваньнем бескампрамісовага гераічнага змаганьня супраць маскоускага бальшавізму паняволенай Украіны, усіх паняволеных расейскім бальшавізмам народу, паняволенай таксама Беларусі.

Нельга прайсьці моучкі міма аднаго характэрнага факту. «Белыя» расейскія эмігранты прыйшлі таксама на мітынг з мэтаю яго сарваць, але калі пабачылі, зь якой масаю прыхільнікау АБН ім давялося-б мець справу, пастанавілі сядзець ціха. «Контранаступ» ворага абмежавауся толькі тым, што да будынку, у якім адбывалася маніфэстацыя, пад'ехала аутамашына, ськінула кучу улётак арганізацыі расейскіх імпэрыялістых «НТС» і, баючыся гневу народных масау, бясьсьледна зьнікла.

* * *

Яшчэ дагэтуль ніводнае выступленьне паняволеных народау ня узбудзіла на Захадзе столькі сымпатыі, спачуваньня й зразуменьня, як і ня выклікала такога шырокага рэха у публічнай апініі грамадзянства, як Мюнхэнская маніфэстацыя. Важнейшыя нямецкія й некаторыя замежныя газэты зьмясьцілі аб маніфэстацыі вельмі прыхільныя справаздачы, некаторыя зь іх прысьвяцілі ей навет перадавыя артыкулы, а ведамы Мюнхэнскі тыднёвік «Фольксботэ» прысьвяціу маніфэстацыі аж паутары першых балонау. Ангельскае тэлеграфічнае агенцтва Рэйтэр выдала аб маніфэстацыі спэцыяльны камунікат. Таксама ня менш прыхільныя справаздачы былі перададзены цераз нямецкае радыё (Байэрышэр Рундфунк) і лёнданскае ББС. На працягу двух тыдняу кінатэатры Нямеччыны высьвятлялі фільмовыя справаздачы з маніфэстацыі кінохронікі «Фокс - тонфільм» і «Вэльт ін фільм».

Некаторыя заходнія палітыкі прыслалі з гэтае нагоды свае поуныя сымпатыі да паняволеных народау прывітаньні, спасярод якіх нельга не адзначыць прывітальнага пісьма вялікага прыхільніка нашага вызвольнага змаганьня, старшыні Шкоцкай Лігі за Свабоду Эуропы — Джона Ф. Стуарта. Гэты выдатны брытанскі палітык разглядае праблему Усодняе Эуропы, як разглядаем яе й мы, аб чым могуць сьветчыць наступныя словы зь ягонага прывітальнага пісьма:

«Адзінае забясьпечаньне для усясьвету палягае, на маю думку, ня у лепшай зброі, не у „кангрэсах міру”, Атлянтычных пактах, задзіночанай Эуропе ці чамусь падобнаму. Адзіным сродкам пазбавіць улады Москву ёсьць атакаваць каго трэба; гэта можа адбыцца толькі цераз вызваленьне нерасейскіх гаспадарствау Савецкага Саюзу ад усякай расейскай кантролі. Гэта ёсьць гаспадарствы часта з вышэйшым узроунем культуры, чымсьці Расея, колькасьць іхнага насельніцтва перавышае двойчы насельніцтва Расеі, яны ня маюць ніякіх імпэрыялістычных мэтау, іхныя прыродныя багацтвы ёсьць больш чымсьці дастатковыя для іхнага дабрабыту, калі яны будуць выкарыстоувацца для мірнага разьвіцьця адпаведных краінау; яны не жадаюць быць уцягненымі Расеяю у якуюсьці вайну у інтарэсах Расеі — ды і ніякая меншая краіна не выклікае сусьветнай вайны.

Мяне дзівіць, што усясьвет не выбірае, каб асягнуць мір і бясьпечнасьць — гэтага простага й лёгкага шляху — пазбавіць Расею сілы да зла, паддзержываючы імкненьні нерасейскіх народау да аднауленьня іхнае незалежнасьці. Гэта напэуна азначала-б падзел расейскае імпэрыі у усякай яе форме, што змусіла-б расейцау чэсна сябе весьці перад усім сьветам; калі Расея нікому ня будзе перашкаджаць, то й ніводная з гэтых прыгнечаных нацыяу не захоча яе зачапіць».

Усё гэта сьветчыць, што публічная апінія сьвету пачынае ужо намі цікавіцца, нам шчыра спачуваць, нас разумець. А у гэтым ляжыць найлепшая зарука, што супольнымі высілкамі усіх паняволеных народау і пры выдатнай помачы найбольш прагрэсыуных прадстаунікоу заходняга сьвету лёд ігнаранцыі й абыякавасьці Захаду у дачыненьні да нашых вывольных імкненьняу і прыродных патрэбау будзе праламаны.

Мэтаю маніфэстацыі было спапулярызаваньне перад заходнім сьветам ідэяу змаганьня паняволеных расейскім бальшавізмам народау, як і здэмаскаваньне перад ім ня столькі бальшавізму, — які й так ужо дастаткова здэмаскаваны — скольки расейскага імпэрыялізму усякіх колерау і формау, як тэй скрытай сілы, зь якой вырас і чэрпае свае жыцьцёвыя сокі маскоускі бальшавізм. Судзячы з тых шматлікіх водклікау у сьвеце, якія выклікала маніфэстацыя, астаецца сьцьвердзіць, што гэтае галоунае заданьне было дасягнутае.

(-іч)

РЭЗАЛЮЦЫЯ МАНІФЭСТАЦЫІ АБН

(Заканчэньне)

толькі мовай, але й па сутнасьці сваей былі выказьнікам несфальшаванага духа бескампрамісовага вызвольнага змаганьня і суцэльнай нацыянальнай волі.

8) Мы дамагаемся, напасьледак, каб вольны сьвет у змаганьні супраць расейска-бальшавіцкай небясьпекі не давауся адцягнуць сябе на пабочныя фронты, але скаццэнтравау сваю поуную баявую сілу на галоуным зьле, г. зн. на зьнішчэньні нязьменнага расейскага імпэрыялізму. Ен мусіць раз назаусёды быць выкараненым на усей расейскай этнаграфічнай тэрыторыі, каб Свабода, Мір і агульны культурны развой пашырыліся на увесь Божы сьвет.

ДА НАШЫХ ПАДПІШЧЫКАУ

Усім чадпішчыкам «Бацькаушчыны» як у Нямеччыне, таксама й паза ейнымі межамі, якія безадкладна не урэгулююць належнасьці за усе папярэднія нумары «Бацькаушчыны», высылка газэты, пачынаючы ужо з наступнага нумару, будзе спынена. Такія самыя мерапрыемствы просім правесьці усім Прадстауніцтвам «Бацькаушчыны» паза Нямеччынай.

За прапаганду навонкі

Тым нашым братом, што асталіся на бацькаушчыне, друк Захаду недаступны. Сваіх думак падаць у вольны друк яны таксама ня могуць. Таму наш абавязак — гаварыць ад імя маучалівых і змагацца за іхнюю долю. Гэта зьяуляецца адзінай мэтай і адзіным абавязкам усіх чэсных беларусау на эміграцыі. Хто хоць трохі арыентуецца у падзеях сьвету, той можа зрабіць выснау, у якой сытуацыі мы знаходзімся, як працуюць варожыя нам сілы, супраць каго мы павінны змагацца усімі нашымі сродкамі й магчымасьцямі, каб чужыя людзі не успаміналі беларускага імя з адценьнем няпрыхільнасьці.

На сьвеце заусёды будзе бальшыня такіх людзей, якія цікавяцца нашым лёсам ня больш, чымсьці мы, для прыкладу, цікавімся чувашамі ці лапарамі. Але упартасьцю, належнай уважлівасьцю, знаходлівасьцю, запрауданай інфармацыяй і прыкладным жыцьцём мы можам павялічыць ня толькі лік сваіх сяброу і прыхільнікау сярод іншых народау, але навет выклікаць належнае спачуваньне у тых колах, якія будуць мець станоукі голас у вырашэньні паваеннага лёсу народау. Усё гэта, зразумела, вымагае сыстэматычнае працы. Мы павінны ня толькі давесьці свае правы, але й адчыніць сьвету вочы на тую крыуду й гвалт, якія нам робяць нашыя спрадвечныя гістарычныя ворагі. Мы павінны ня толькі апэляваць да сумленьня й пачуцьця справядлівацьці дэмакратычных народау, але таксама й высьвятляць значэньне будучага беларускага гаспадарства у сыстэме раунавагі й спакою Эуропы.

Мы сяньня маем магчымасьць, праудa рэлятыуную, змагацца сілаю свайго слова. І гэтае змаганьне, хоць у вельмі скромным і недастатковым разьмеры дагэтуль ведзенае, дало ужо свае рэзультаты. Аднак мы яшчэ у вялікай меры дарма трацім свой час, апатычна седзячы над шкоднымі спрэчкамі паміж сабою. У такіх выпадках мы зусім забываемся, ці тая краіна, у імя якой мы тут на выгнаньні апынуліся, даруе нам некалі за гэта.

З усё узрастаючай зацікауленасьцю падзеямі на Усходзе Эуропы у вольных народау узрастае зацікауленьне і нашай краінай. Чужыя людзі патрабуюць інфармацыйнай літаратуры аб Беларусі і беларускім народзе. Гэтакай мы маем вельмі мала ды й тая разыходзіцца, як пыл, зьнікае, як ранічная раса, а таму часта прыходзіцца адмауляць чужым людзям у інфармацыйным матарыяле або абмежвацца тым, што выдалі нашыя сябры па няшчасьцю.

Ужо ад даужэйшага часу балтыйцы выдаюць добра рэдагаваны інфармацыйны часапіс «East and West», які усебакова апісвае жыцьцё эстонскага народу пад бальшавіцкім ярмом. Выходзіць яшчэ выгнанскі часапіс «The Baltic Review», дзе, апрача артыкулау самых балтыйцау, зьмяшчаецца усё тое, што аб балтыйскіх краінах пішуць замежныя газэты. За апошні час асаблівай папулярнасьцю карыстаецца тыднёвік „Newsletter from behind the Iron Curtain“ (выдаецца на ратaтары з друкаваным загалоукам) з актуальнасьцямі, назіраньнямі й паведамленьнямі аб усім, што толькі датычыць балтыйскіх краінау (выйшла ужо 78 нумароу). У Нямеччыне гэтыя народы таксама выдаюць шмат літаратуры у ангельскай, францускай, нямецкай і гішпанскай мовах. Апошнім часам эстонцы у Гайслінгене пачалі выдаваць часапіс „Our Life”, які інфармуе іншыя народы аб сумным лёсе балтыйцау.

Летувісы таксама шмат працуюць у гэтай галіне, у чым ім вялікае падтрыманьне дае іхная моцная арганізацыя у Амэрыцы (Lithuanian American Information Center). Добрым прыкладам працы у гэтым кірунку летувісау можа быць выданье „Hinter dem Eisernen Vorhang — Litauen“, якое зь вялікай цікавасьцю можа чытаць кажны.

Латышы дагэтуль выдалі цэлы рад кніжак, паштовых картак і плякатау, якія рассылаюцца ува усе бакі, дзе толькі пакажыцца шчэліна.

Калі мы дагэтуль выдалі нейкую кніжачку і трохі вестак зьмясцілі у іншамоуных бюлетэнях, дык гэтая літаратура дауно ужо вычарпаная, ды яе навет і не хапіла, каб разаслаць ува усе вялікія газэты сьвету. Гэтая сьціплая праца была заслугай выключна некалькіх чалавек, якія яшчэ ня страцілі пачуцьця сваіх абавязкау. Сур'ёзнай канцэнтрацыі беларускіх сілау у гэтай галіне дагэтуль не адчуваецца, хоць пытаньне падыймалася аутарам гэтых радкоу перад усімі абсалютна коламі нашае эміграцыі.

Няма сумліву, што кажны шчыры беларус разумее, якое вялізарнае значэньне мае добра пастауленая інфармацыя. Нашая вонкавая інфармацыя павінна быць мэтазгоднай і натхнёнай палымнеючым змаганьнем, а праводзіць яе мусяць усе тыя, што здольныя узьняцца панад штодзённымі спрэчкамі й заботамі вузенькага кола собскага дабрабыту.

М. Вольны

Эчысон прамовіу да Грузінау

У дзень 33-яй гадавіны аднауленьня гаспадарстваускай незалежнасьці Грузіі — 26 травеня сёлета цераз радыё «Голас Амэрыкі" зьвярнууся міністар замежных справау ЗША Эчысон да грузінскага народу, заклікаючы яго пазбыцца дэспатычнага камунізму й увайсьці у рады вольных народау.

«Вас неаднакратна перамагалі, але ні разу не пакарылі", — сказау Эчысон. «Вам удалося працягам стагодзьдзяу захаваць нацыянальнае адзінства".

Грузінскія эмігранты у заходняй Нямеччыне пераслалі сваю падзяку міністру Эчысону, у якой між іншым сказана: «Факт, што Вы, Пане Міністар, прамауляліі якраз 26 травеня, г. зн. у дзень 33-яй гадавіны аднауленьня дзяржаунай незалежнасьці Грузіі, уважаем за сымбалічны й абнадзейваючы.»

Прамова міністра Эчысона перадавалася на грузінскай мове. А у наступных тыднях «Голас Амэрыкі» мае надаваць перадачы на татарскай, туркестана-турскай, азэрбайджанскай і армянскай мовах. У сувязі з гэтым трэба, каб і беларусы у Амэрыцы аднавілі свае стараньні дзеля атрыманьня перадачау «Голасу Амэрыкі» й на беларускай мове.

Да усіх Беларусау

Некаторыя захопніцкія нашыя суседзі, як ведама, настойліва прэтэндуюць да усяе беларускае этнаграфічнае тэрыторыі (расейцы) або да ейнае часьці (палякі й летувісы), праводзячы сярод грамадзянства й адказнымі палітычнымі дзейнікамі заходняга сьвету хвальшывую прапаганду аб сваіх, нічым неабаснаваных правох на наш край і свабодалюбны беларускі народ. Паколькі заходняе грамадзянства зьяуляецца бліжэй неабзнаёмленае із запраудным станам рэчау, яно ня рэдка паддасцца гэтай прапагандзе, памылкова прызнаючы слушнасьць імпэрыялістычным дамаганьням нашых захопніцкіх суседзяу.

Такое палажэньне ёсьць вельмі небясьпечным для нашых нацыянальных інтарэсау, і, калі мы ня зможам пераканаць Захаду аб адваротным, дык у мамэнт перабудовы Усходу Эуропы пасьля зьнішчэньня бальшавізму, вялікая часьць беларускай этнаграфічнай тэрыторыі можа быць паважна загрожанай.

Таму з мэтаю спаралізаваньня шкоднай для нас прапаганды й усебаковага высьвятленьня, дзе прауда, а дзе хвальш, Рэдакцыя «Бацькаушчыны» прыгатауляе да друку брашуру п. н. «БЕЛАЯ КНІГА у справе беларускае тэрытоыі, якая павінна увайсьці у склад будучай незалежнай Беларусі», якая спачатку будзе выдадзена у ангельскай, а пазьней у французкай і нямецкай мовах. У гэтай брашуры на падставе аб'ектыуных і аутарытэтных навуковых дадзеных і фактау будуць абаснаваныя правы беларускага народу на сваю собскую тэрыторыю, як і увесь хвальш і несаліднасьць прэтэнсыяу на яе некаторых народау, што з намі мяжуюць.

Але каб зрэалізаваць гэтае важнае й дауно ужо насьпелае заданьне, патрэбныя грошы, якія можна здабыць толькі шляхам дабравольных складак усяго беларускага грамадзянства ува усіх краінах ягонага расьсяленьня. Дык да ахвярнасьці нашага грамадзянства тутака й зьвяртаемся, веручы, што яно, зразумеушы незапярэчную важнасьць гэтае справы, горача адклікнецца на наш заклік.

Грошы просім перасылаць на Рэдакцыю «Бацькаушчыны», а у краінах паза Нямеччынай на Прадстауніцтвы «Бацькаушчыны», зазначаючы на паштовым пераказе — «На Белую Кнігу».

Усе бяз выключэньня беларускія газэты й часапісы на эміграцыі ветліва просім перадрукаваць гэты заклік і ад сябе правесьці належную кампанію за збор грошау на выдаваньне «Белае Кнігі». Таксама просім усе беларускія эміграцыйныя арганізацыі, як і паасобных беларусау горача падтрымаць гэтую справу.

Рэдакцыя «Бацькаушчыны»

НОВАЯ АКЦЫЯ АБН

Цэнтральны Камітэт АБН пастанавіу правесьці у найбліжэйшым часе шырокую акцыю зьбіраньня подпісау пад рэзалюцыяй, прынятай на Мюнхэнскай маніфэстацыі АБН 3. 6. 51. г. Подпісы будуць зьбірацца у першую чаргу сярод уцекінерау з акупаваных бальшавікамі краінау з цэлага сьвету. Падпісаная сотнямі тысячау уцекінерау з Усходу рэзалюцыя будзе перасланая Задзіночаным Нацыям.

ЧЫТАЙЦЕ БЕЛАРУСКУЮ ПРЭСУ!

Беларусы у Нямеччыне маюць магчымасьць выпісваць з Рэдакцыі «Бацькаушчыны» наступныя беларускія газэты й часапісы:

«БЕЛАРУСКІ ЭМІГРАНТ»
часапіс беларускае эміграцыі у Канадзе. Цана аднаго эгз. 50 н. фэн.

«БЕЛАРУС»
часапіс беларусау у ЗША. Цана аднаго эгз. 50 н. фэн.

«ЗА ВОЛЮ»
часапіс беларускай вызвольнай думкі у Францыі. Цана аднаго эгз. 30 н. фэн.

«ВЕДА»
часапіс Крывіцкага (Беларускага) Навуковага Т-ва у Нью-Ерку. Цана аднаго эгз. 60. н. фэн.

Гэтыя часапісы будуць высылацца толькі пасьля атрыманьня грошау, якія можна перасылаць у хворме паштов. марак.